

ΤΕΙ Κρήτης
Τεχνολογικό Εκπαιδευτικό Ίδρυμα Κρήτης

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

**«Η ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ 2008 ΚΑΙ
Η ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ
ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΚΛΑΔΟ»**

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΦΟΥΝΤΟΥ ΣΤΕΛΛΑ Α.Μ:12048

ΚΟΥΤΑΝΗ ΜΑΡΙΑ Α.Μ:9286

ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ: Δρ ΦΛΩΡΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ

ΗΡΑΚΛΕΙΟ

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2018

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην παρούσα πτυχιακή εργασία θα εξετάσουμε πως η οικονομική κρίση επηρέασε την Αμερική, αρχικά από το κραχ του 1929 και έπειτα από την κρίση του 2008 με την τιτλοποίηση από τις τράπεζες των ΗΠΑ για αύξηση των κερδών και το «σκάσιμο της φούσκας» των ακινήτων. Στη συνέχεια θα δούμε πως η κρίση του 2008 είχε αντίκτυπο και στην Ευρώπη και συγχρόνως στην Ελλάδα εξετάζοντας κάποια από τα σημαντικότερα προβλήματα όπως η παγκοσμιοποίηση και η φοροδιαφυγή που αντιμετώπιζε. Ακόμη θα δούμε ποιες ήταν οι συνέπειες στον ελληνικό τραπεζικό κλάδο από την κρίση αλλά και πως οι χρηματοοικονομικοί δείκτες μπορούν να μας δείξουν τα δυνατά και αδύναμα σημεία των τραπεζών. Έπειτα θα γίνει ανάλυση των χρηματοοικονομικών δεικτών τεσσάρων τραπεζών της Ελλάδας, Alpha Bank, Eurobank, Τράπεζα Πειραιώς και Εθνική Τράπεζα καθώς και των βασικών οικονομικών μεγεθών ώστε να γίνουν κατανοητά τα αποτελέσματα των τραπεζών. Τέλος, θα εξετάσουμε τα στατιστικά του τραπεζικού κλάδου από το 2008 έως και το 2016 αλλά και μέσα από το υπόδειγμα της πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης θα δούμε πως επηρεάστηκε η τιμή της μετοχής των τεσσάρων τραπεζών από τα μακροοικονομικά δεδομένα(πληθωρισμός, ανεργία).

Λέξεις κλειδιά: τιτλοποίηση, «σκάσιμο της φούσκας», χρηματοοικονομικοί δείκτες, μακροοικονομικά δεδομένα

ABSTRACT

In this thesis we will examine how the economic crisis affected America, initially from the 1929 crash and after the 2008 crisis with the securitization by US banks to increase profits and the bubble burst of real estate. We will then see how the 2008 crisis has had an impact on both Europe and Greece, while addressing some of the most important problems such as globalization and tax evasion. We will also look at the impact of the crisis on the Greek banking sector and how the financial indicators can show us the strengths and weaknesses of the banks. An analysis of the financial ratios of four banks in Greece, Alpha Bank, Eurobank, Piraeus Bank and National Bank will be analyzed, as well as the main financial figures in order to understand the results of the banks. Finally, we will look at banking statics from 2008 to 2016, but also from the model of multiple linear regression, we will see how the price of the four banks' share of macroeconomic data (inflation, unemployment) has been affected.

Key words: securitization, «bubble burst», financial indicators, macroeconomic data

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ	5
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ.....	6
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1 ^ο :ΘΕΩΡΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ	8
1.1) Θεωρίες Οικονομικών Κρίσεων	8
1.2) Ορισμός της Οικονομικής Κρίσης	9
1.3) Επιπτώσεις της Οικονομικής Κρίσης.....	9
1.4) Ιστορική αναδρομή της ύφεσης του 1929 στην Αμερική	9
1.5) Η κρίση στην Αμερική το 2008	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2 ^ο :ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ 2008.....	12
2.1) Η μετάδοση της κρίσης στην Ευρώπη	12
2.2) Η μετάδοση της κρίσης στην Ελλάδα	13
2.3) Ο βαθμός επηρεασμού της Ελλάδας από την διεθνούς χρηματοπιστωτική κρίση και οι συνέπειες αυτής στην Ελληνική Οικονομία	15
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 ^ο :Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ-ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ.....	16
3.1) Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στον Τραπεζικό τομέα.....	16
3.2) Η επίδραση της κρίσης στις ελληνικές τράπεζες	17
3.3) Η χρηματοδότηση των τραπεζών πριν και κατά την διάρκεια της κρίσης.....	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 ^ο :ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ	20
4.1) Ελληνικός Τραπεζικός κλάδος	20
4.2) Η ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ.....	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 ^ο :ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ/ΚΛΑΔΟΣ 2008-2016	26
5.1 ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ ΓΙΑ ΤΡΑΠΕΖΕΣ.....	27
5.2 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ.....	42
5.3 ΜΕΤΟΧΕΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ.....	44
5.3.1 Πληθωρισμός.....	51
5.3.2 Ανεργία	52
5.3.3 ΑΕΠ	57
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6 ^ο : ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ-ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ	58
6.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΟΣ	58
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	63
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	66

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα 1: Διάγραμμα χρηματοοικονομικών μεγεθών 2008-2016 Εθνικής Τράπεζας

Διάγραμμα 2: Διάγραμμα χρηματοοικονομικών μεγεθών 2008-2016 Alpha Bank

Διάγραμμα 3: Διάγραμμα χρηματοοικονομικών μεγεθών 2008-2016 Eurobank

Διάγραμμα 4: Διάγραμμα χρηματοοικονομικών μεγεθών 2008-2016 Τράπεζας Πειραιώς

Διάγραμμα 5: Μέσος όρος μετοχής Alpha Bank

Διάγραμμα 6: Μέσος όρος μετοχής Τράπεζας Πειραιώς

Διάγραμμα 7: Μέσος όρος μετοχής Εθνικής Τράπεζας

Διάγραμμα 8: Μέσου όρου Μετοχής EUROBANK

Διάγραμμα 9: Μέσος Όρος ποσοστού ανεργίας 2008-2016

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

- Πίνακας 1. Οικονομικά μεγέθη της Εθνικής τράπεζας 2008-2016
- Πίνακας 2. Χρηματοοικονομικοί δείκτες της Εθνικής Τράπεζας 2008-2016
- Πίνακας 3. Οικονομικά μεγέθη της Alpha Bank 2008-2016
- Πίνακας 4. Χρηματοοικονομικοί δείκτες της Alpha Bank 2008-2016
- Πίνακας 5. Οικονομικά μεγέθη της Eurobank 2008-2016
- Πίνακας 6. Χρηματοοικονομικοί δείκτες της Eurobank 2008-2016
- Πίνακας 7. Οικονομικά μεγέθη της τράπεζας Πειραιώς 2008-2016
- Πίνακας 8. Χρηματοοικονομικοί δείκτες της τράπεζας Πειραιώς 2008-2016
- Πίνακας 9. Μηνιαία τιμή μετοχής Alpha Bank 2008-2016
- Πίνακας 10. Ποσοστιαία μεταβολή μετοχής Alpha Bank
- Πίνακας 11. Μηνιαία τιμή μετοχής Τράπεζας Πειραιώς 2008-2016
- Πίνακας 12. Ποσοστιαία μεταβολή μετοχής Τράπεζας Πειραιώς
- Πίνακας 13. Μηνιαία τιμή μετοχής Εθνικής Τράπεζας 2008-2016
- Πίνακας 14. Ποσοστιαία μεταβολή μετοχής Εθνικής Τράπεζας
- Πίνακας 15. Μηνιαία τιμή μετοχής EUROBANK 2008-2016
- Πίνακας 16. Ποσοστιαία μεταβολή μετοχής EUROBANK
- Πίνακας 17. Εξέλιξη ετήσιων και μηνιαίων μεταβολών Γενικού Δείκτη Τιμών καταναλωτή περιόδου 2008-2016
- Πίνακας 18. Εξέλιξη ετήσιων και τριμηνιαίων μεταβολών ΑΕΠ περιόδου 2008-2016

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Πολλοί έχουν προσπαθήσει να ορίσουν την οικονομική κρίση και να κατανοήσουν ποια ήταν η αιτία για να ξεκινήσει. Ωστόσο εκείνο το οποίο επικράτησε ήταν τρεις βασικές θεωρίες από τους κλασσικούς οικονομολόγους όπως θα και δούμε παρακάτω. Οι επιπτώσεις μιας οικονομικής κρίσης είναι πολλές και ειδικότερα μπορεί να προκαλέσει πολλά προβλήματα τόσο στις τράπεζες όσο και στους εργαζόμενους. Στο πρώτο κεφάλαιο της εργασίας θα δούμε τις θεωρίες των οικονομικών κρίσεων, τον ορισμό της, τις επιπτώσεις που έχει μια οικονομική κρίση, θα γίνει μια ιστορική αναδρομή της ύφεσης του 1929 στην Αμερική καθώς επίσης πως ξεκίνησε η κρίση στην Αμερική το 2008. Το δεύτερο κεφάλαιο περιγράφει την χρηματοπιστωτική κρίση του 2008 και θα αναφερθούμε στην μετάδοση της κρίσης στην Ευρώπη, στην Ελλάδα, αλλά και πως επηρεάστηκε η ελληνική οικονομία από την χρηματοπιστωτική κρίση. Έπειτα στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στον τραπεζικό κλάδο και τον βαθμό επηρεασμού του, θα αναφερθούμε στην επίδραση που είχαν οι τράπεζες από την κρίση αλλά και στο πως αντιμετώπισαν τη δυσκολία χρηματοδότησης από ξένες τράπεζες λόγω έλλειψης εμπιστοσύνης προς την Ελλάδα. Επιπροσθέτως, στο τέταρτο κεφάλαιο αναφερόμαστε στον ελληνικό τραπεζικό κλάδο και θα δούμε μια μικρή αναφορά σε κάποια από τα οικονομικά μεγέθη των τραπεζών, σε μερικούς δείκτες αποδοτικότητας όπως επίσης και στην έλλειψη εμπιστοσύνης στις χρηματοπιστωτικές αγορές για την ενίσχυση χρηματοδότησης της Ελλάδας. Στο δεύτερο μέρος της εργασίας στο πέμπτο κεφάλαιο και έπειτα, θα γίνει μια ανάλυση των κυριότερων οικονομικών μεγεθών και χρηματοοικονομικών δεικτών των τεσσάρων τραπεζών (Alpha Bank, EUROBANK, Τράπεζα Πειραιώς και Εθνική Τράπεζα), θα παρουσιάσουμε σε πίνακες τα στατιστικά των τραπεζικών κλάδων όσον αφορά τον αριθμό των καταστημάτων και του αριθμού των εργαζομένων, τις μηνιαίες τιμές των μετοχών από τον Ιανουάριο του 2008 έως και τον Δεκέμβριο του 2016, τα μακροοικονομικά δεδομένα (ανεργία, πληθωρισμός και ΑΕΠ) και τέλος θα εξετάσουμε το υπόδειγμα την πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης για κάθε τράπεζα ξεχωριστά.

ΜΕΡΟΣ Ι

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο:ΘΕΩΡΙΑ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

1.1) Θεωρίες Οικονομικών Κρίσεων

Η σύγχρονη θεωρία των οικονομικών κρίσεων μπορεί να διακριθεί σε τρεις κατηγορίες, μία για κάθε σχολή οικονομικής σκέψης. Η πρώτη κατηγορία αφορά τις απόψεις των κλασικών οικονομολόγων, οι οποίοι εστιάζουν στις συνέπειες του χρηματικού αποθέματος και στην προσφορά χρυσού σε μακροοικονομικό επίπεδο. Ένας από τους θερμούς υποστηρικτές της συγκεκριμένης σχολής οικονομικής σκέψης, ο Friedman, συσχετίζει την θεωρία για την οικονομική κρίση με την τραπεζική (Christopoulos, A. and Ntokas, I., 2012). Η συσχέτιση αυτή εξηγείται από τον Friedman, λαμβάνοντας υπόψη την μείωση της προσφοράς χρήματος από τα τραπεζικά ιδρύματα σε περιόδους όπου κυριαρχεί πανικός στον τομέα των τραπεζών. Μια τέτοια εκδοχή έχει ως άμεση συνέπεια τη μείωση της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας στην οικονομία. Ο έτερος σπουδαίος οικονομολόγος Schwartz, αποδέχεται την άποψη του Friedman, συμπληρώνοντας πως μια τέτοια κατάσταση στην οικονομία λαμβάνεται ως ψευτό-οικονομική κρίση (Νίκος Βρετός και Γιάννης Στουρνάρας, 2009).

Η δεύτερη κατηγορία οικονομικών κρίσεων, διατυπώνεται από τους Kindleberger (1978) και Minsky (1972), οι οποίοι ορίζουν ως οικονομική κρίση τη μείωση της τιμής των περιουσιακών στοιχείων καθώς και αυξομειώσεις στην αγορά συναλλάγματος. Οι δύο οικονομολόγοι εκφράζουν την άποψη πως κάθε οικονομική κρίση συνεπάγεται πολλαπλές και παράλληλα σοβαρές επιπτώσεις στη συνολική οικονομία, οι οποίες επηρεάζουν κλιμακωτά όλα τα κοινωνικά στρώματα και κυρίως τα χαμηλότερα.

Η τρίτη κατηγορία των οικονομικών κρίσεων, προέρχεται από τον Marx, και αφορά την πολιτική οικονομία. Ο Marx θεωρεί πως σε μια κατάσταση οικονομικής κρίσης, παρατηρείται έλλειψη ισορροπίας ανάμεσα στις οικονομικές μεταβλητές. Έτσι, η έναρξη της οικονομικής κρίσης πραγματοποιείται στον τομέα της παραγωγής.

1.2) Ορισμός της Οικονομικής Κρίσης

Ο κοινά αποδεκτός ορισμός για την έννοια της οικονομικής κρίσης είναι ο ακόλουθος: Ως οικονομική κρίση ορίζεται το φαινόμενο κατά το οποίο μια οικονομία χαρακτηρίζεται από μια διαρκή και αισθητή μείωση της οικονομικής δραστηριότητας. Φυσικά αυτό το γεγονός προκαλεί μεγάλη αναστάτωση σε μια κοινωνία και φέρει πολλές και αλληπάλληλες συνέπειες. Μειώνεται το εισόδημα των οικογενειών και πολλές οδηγούνται στα όρια της φτώχειας ενώ δημιουργούνται υψηλά ποσοστά ανεργίας. Οι επιχειρήσεις είναι δυνατό να κλείσουν αφού δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν στα έξοδα τους. Η οικονομική ανάπτυξη έχει σταματήσει και επικρατεί ένα κλίμα απαισιοδοξίας και ανησυχίας για το μέλλον.

1.3) Επιπτώσεις της Οικονομικής Κρίσης

Οι συνέπειες από μια οικονομική κρίση μπορεί να είναι σημαντικές τόσο για μια αναπτυσσόμενη χώρα όσο και για μια αναπτυσσόμενη.

Ειδικότερα η οικονομική κρίση μπορεί να προκαλέσει τα ακόλουθα (Νίκος Βρετός και Γιάννης Στουρνάρας, 2009):

- Προβλήματα ρευστότητας σε τράπεζες και επιχειρήσεις
- Δυσκολία παροχής δανείων
- Μείωση του κύκλου των εργασιών και του τζίρου των επιχειρήσεων
- Μαζικές απολύσεις
- Υψηλά ποσοστά ανεργίας
- Μείωση παραγωγικής και εξαγωγικής δραστηριότητας
- Μείωση εθνικού εισοδήματος
- Μείωση κατανάλωσης
- Χρεοκοπία επιχειρήσεων
- Μείωση της χρηματοπιστωτικής δραστηριότητας
- Χαμηλά δημόσια έσοδα
- Αύξηση δημόσιου ελλείμματος
- Υψηλά επίπεδα χρέους

1.4) Ιστορική αναδρομή της ύφεσης του 1929 στην Αμερική

Το κραχ του 1929 σηματοδότησε τόσο τις Ηνωμένες Πολιτείες όσο και τον αμερικανικό λαό, αφού χιλιάδες άνθρωποι καθημερινά έχαναν τις δουλειές τους, με τη ανεργία «να χτυπά κόκκινο». Ύστερα από μια συνεχής αύξηση που εμφάνισαν οι τιμές των μετοχών στο χρηματιστήριο της Νέας Υόρκης, οι τιμές αυτές παρουσίασαν

μείωση. Πολλοί αναλυτές πίστεψαν πως η πτώση αυτή προερχόταν από εξωγενή παράγοντα. Έτσι χάρη στην μείωση των μετοχών οι πωλήσεις, τα κέρδη των βιομηχανικών και καταναλωτικών αγαθών είχαν αρχίσει να υποχωρούν. Η αποκαλούμενη «Μαύρη Πέμπτη» του 1929 ήταν η μέρα που οι μετοχές της Γουόλ Στριτ έχασαν πάνω από το ένα τρίτο της αξίας τους. Από εκείνη τη στιγμή οι τράπεζες σταμάτησαν τις πιστώσεις με αποτέλεσμα την ανεπάρκεια χρήματος και προκαλώντας κατάρρευση στην παραγωγή και την κατανάλωση. Η Τράπεζα της Νέας Υόρκης είχε επενδύσει ένα αρκετά μεγάλο τμήμα καταθέσεων στο χρηματιστήριο με αποτέλεσμα να χρεοκοπήσει. Με τις μετοχές να χάνουν ολοένα και πιο πολύ την αξία τους, η Κεντρική τράπεζα δεν έκανε κάποια ενέργεια ώστε να βοηθήσει την κατάσταση των τραπεζών, με αποτέλεσμα να επικρατεί ένα κλίμα πανικού ως προς τη μεριά των πελατών και όλων των υπόλοιπων τραπεζών των Ηνωμένων Πολιτειών θέλοντας έτσι να πάρουν πίσω τα χρήματά τους. Έτσι, χάρη στη χρεοκοπία και το κλείσιμο των τραπεζών σταμάτησαν να πραγματοποιούνται επενδύσεις και οι χορηγήσεις δανείων. Όλη αυτή η κατάρρευση είχε ως συνέπεια την επέκταση της σε όλο τον κόσμο. Κάποιες χώρες της Ευρώπης όπως η Γερμανία και η Αγγλία έφτασαν στην χρεοκοπία λόγω του ότι οι τράπεζες τους βασιζόνταν στον αμερικανικό δανεισμό. Οι συνέπειες που υπήρχαν από την ύφεση του 1929 ήταν πολλές. Το διεθνές εμπόριο, τα εισοδήματα, οι τιμές, τα κέρδη, τα έσοδα από φόρους ήταν αυτά τα οποία επηρεάστηκαν άμεσα από την ύφεση. (<https://www.reader.gr/oikonomia/xeiroteri-apo-krah-toy-1929-i-krisi-oi-tragikes-synepeies-stin-ellada>)

1.5) Η κρίση στην Αμερική το 2008

Το 2007 υπήρξε ιδιαίτερα εντεταμένη χρονιά όχι μόνο για την Ελλάδα αλλά και για τις ΗΠΑ καθώς και για ολόκληρο τον κόσμο. Ωστόσο η αρχή της κρίσης σηματοδότησε ιδιαίτερα τις ΗΠΑ αφού υπήρξαν ο πυρήνας αυτής της τραγωδίας. Οι περισσότεροι υποστηρίζουν ότι οι τράπεζες των ΗΠΑ υπήρξαν η πηγή της κρίσης όμως το πρόβλημα δεν ήταν μόνο αυτό, αφού υπήρχαν κι άλλοι παράγοντες μακροοικονομικοί, ιδεολογικοί, που οδήγησαν στην κρίση. Πολλοί οικονομολόγοι όπως ο Fama και ο Samuelson υποστήριξαν και εκείνοι με τη σειρά τους τη δική τους θεωρία όπως η αποτελεσματικότητα των ελευθέρων αγορών χρήματος και κεφαλαίου καθώς και ότι η κερδοσκοπία αποτελεί σταθεροποιητικό παράγοντα στις αγορές. Το πρόβλημα που δημιουργήθηκε από τις τράπεζες των ΗΠΑ ήταν ότι ήθελαν να δημιουργήσουν ολοένα και περισσότερα κέρδη με αποτέλεσμα να δίνουν περισσότερα δάνεια. Αυτό είχε ως συνέπεια να μην υπάρξει η κατάλληλη ρευστότητα στις τράπεζες με αποτέλεσμα να σταματήσουν οι χρηματοδοτήσεις προς τις επιχειρήσεις, να σταματήσει η λειτουργία τους και πολλοί άνθρωποι να χάσουν τη δουλειά τους.

Όλη αυτή η κατάσταση οδήγησε στη λεγόμενη «τιτλοποίηση». Η τιτλοποίηση ήταν ένας τρόπος που δημιουργήθηκε από τις τράπεζες των ΗΠΑ ώστε να μπορούν να έχουν κέρδος. Αυτό που έκαναν ήταν να ονομάσουν τα δάνεια που έδιναν σε

«ασφαλή ομόλογα» ώστε να είναι έμπιστα και να μπορούν να τα χορηγήσουν σε νοικοκυριά και επιχειρήσεις. Έτσι με αυτόν τον τρόπο μπορούσαν να έχουν πολύ περισσότερο κέρδος αλλά και πολλοί επωφελήθηκαν από αυτό όπως τα μεγάλα στελέχη των επενδυτικών τραπεζών.

Για όλα τα παραπάνω δεν δόθηκε η ιδιαίτερη προσοχή ώστε να αποφευχθεί αυτή η κατάσταση. Πολλοί είχαν τη δική τους άποψη όπως για παράδειγμα ότι δεν πίστευαν ότι η τιτλοποίηση θα οδηγήσει ποτέ στην οικονομική κρίση. Έτσι με την τιτλοποίηση οι τράπεζες για ακόμη μια φορά «βρήκαν την ευκαιρία» ώστε να χορηγούν δάνεια και ταυτόχρονα να τα ξανά πουλάνε σε άλλους επενδυτές χωρίς να ενδιαφέρονται αν οι επενδυτές αυτοί ήταν αξιόπιστοι. Τελικά χάρη σε όλη αυτή την μεγάλη ρευστότητα που υπήρξε από τις τράπεζες των ΗΠΑ, είχε ως συνέπεια να δημιουργηθεί μεγάλη απληστία μεταξύ των μεγαλύτερων επενδυτικών τραπεζών (Goldman Sachs, Morgan Stanley Lehman Brothers, Bear Sterns) και των οίκων αξιολόγησης (Standard & Poor's, Fitch και Moody's) σημειώνοντας και εκείνοι με τη σειρά τους τεράστια ποσά δολαρίων στους τραπεζικούς τους λογαριασμούς. (Γιάννης Παπαδογιάννης (2013))

Σημαντικός παράγοντας για τα αίτια της κρίσης του 2008 ήταν με το «σκάσιμο της φούσκας» στις τιμές των ακινήτων. Το φαινόμενο αυτό δημιουργήθηκε στις αρχές του 2000 όταν οι Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής καθιέρωσαν χαμηλά επιτόκια που κυμαίνονταν μεταξύ του 0%-1%. Οι πολίτες της Αμερικής βλέποντας τα χαμηλά επιτόκια να κυμαίνονται στην αγορά επωφελήθηκαν από αυτό με αποτέλεσμα την αγορά ακινήτων ακόμη και για εκείνους τους οποίους ήταν άνεργοι ή ημιαπασχολούμενοι. Έτσι η χορήγηση δανείων ήταν καθημερινό φαινόμενο χωρίς να επηρεάζει αρνητικά τις τράπεζες αφού το μεγαλύτερο μέρος των δανείων το χορηγούσαν οι μεσίτες. Με τη διαμεσολάβηση του μεσίτη με τον υποψήφιο αγοραστή και πωλητή, η διαδικασία χορήγησης δανείου από την τράπεζα ήταν πιο απλή με αποτέλεσμα ο μεσίτης να μπορεί να εισπράττει ένα εφάπαξ ποσό από αυτή. Όλη αυτή η κατάσταση οδήγησε στη χορήγηση ενός αρκετά μεγάλου αριθμού επισφαλών στεγαστικών δανείων. Τα δάνεια τα οποία ο δανειζόμενος δεν θα είχε την οικονομική δυνατότητα να τα πληρώσει ονομάστηκαν subprime. Όμως οι τράπεζες γνώριζαν πως οι επισφάλειες δεν θα διαρκούσαν για πάντα. Προσπάθησαν λοιπόν, να πουλήσουν τα επισφαλή στεγαστικά δάνεια σε τρίτους τα οποία τα ονόμασαν τίτλους και έπειτα οι τίτλοι ονομάστηκαν Collateralized Debt Obligations (CDOs).

Κάποια χρόνια αργότερα το καλοκαίρι του 2006, το επιτόκιο της κεντρικής Τράπεζας της Αμερικής αυξήθηκε σημαντικά (5,25% από 1% όπου ήταν). Αυτό είχε ως επίπτωση στην αδυναμία των πληρωμών των δόσεων των επισφαλών στεγαστικών δανείων, με αποτέλεσμα οι τιμές των ακινήτων να κυμαίνονται σε χαμηλές τιμές και η ζήτηση μέρα με τη μέρα να μειώνεται. Όλη αυτή η κατάσταση οδήγησε στη χρεοκοπία των τραπεζών, σε έλλειψη εμπιστοσύνης ως προς το χρηματοπιστωτικό σύστημα καθώς και αύξηση της ανεργίας.

Λίγο αργότερα το 2008 η αρχική λειτουργία των CDOs τα οποία είτε υπήρχε καθυστέρηση στην πληρωμή των δόσεων, είτε βρίσκονταν σε διαδικασία πλειστηριασμού, ήταν να ισοσταθμίσουν τον κίνδυνο ενός εταιρικού ομολόγου με

χαμηλή αξιολόγηση και υψηλή απόδοση σε σχέση με ένα ομόλογο δημοσίου, ώστε να μηδενιστεί ο κίνδυνος απώλειας του δανειζόμενου κεφαλαίου. Έτσι μετά την χρεοκοπία της Lehman Brothers, οι τράπεζες της Αμερικής και της Ευρωπαϊκής Ένωσης πήραν την απόφαση να αντικαταστήσουν το ιδιωτικό χρήμα με εκείνο του δημοσίου. Για να γίνει αυτό προέβησαν στον δανεισμό και όχι στην έκδοση χρημάτων, εκείνων των χωρών που είχαν αποταμιεύσεις, δηλαδή από τους Κινέζους, τους Ιάπωνες, τους Άραβες, τους Γερμανούς. Αφού οι τράπεζες κατάφεραν να «σωθούν» με το δημόσιο χρήμα ξεκίνησαν να δανείζουν χρήματα σε χώρες οι οποίες είχαν την μεγαλύτερη ανάγκη όπως η Ελλάδα θέτοντας παράλληλα μεγάλο επιτόκιο. Με αυτό τον τρόπο δημιουργήθηκε ένα νέο-τοξικό χρήμα και πίστευαν ότι οι χώρες με την μεγαλύτερη δανειακή ανάγκη θα πτωχεύσουν γρηγορότερα με αποτέλεσμα να επιβαρύνονται περισσότερο οι φορολογούμενοι. Η συνέπεια ήταν να μην ξεπεραστεί η κρίση όπως ήθελαν να ισχυρίζονται οι τράπεζες αλλά να ανακυκλωθεί η κρίση. (Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ (2011))

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο:ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΤΟΥ 2008

2.1) Η μετάδοση της κρίσης στην Ευρώπη

Μετά την κρίση στην Αμερική, η κρίση ήρθε να «χτυπήσει την πόρτα» και της Ευρώπης. Παρόλο που οι Ευρωπαίοι πίστευαν ότι η κρίση δεν θα τους επηρέαζε, με την κατάρρευση των αγορών της Αμερικής, ήρθε να αποδείξει στους Ευρωπαίους ότι τελικά θα είχαν τα αντίθετα αποτελέσματα από αυτά που περίμεναν. Την ίδια στιγμή η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή προσπάθησαν να εφαρμόσουν στις ευρωπαϊκές τράπεζες το σύστημα που εφάρμοσαν οι τράπεζες της Αμερικής. Το σύστημα της αντικατάστασης του ιδιωτικού χρήματος με εκείνου του δημοσίου εφαρμόστηκε τελικά και στην Ευρώπη μόνο που υπήρχαν κάποιες διαφορές: 1) το δολάριο σε σχέση με το ευρώ είναι ένα αποθεματικό νόμισμα δηλαδή μπορεί να κρατηθεί ένα μέρος από αυτό για μελλοντικό συναλλαγματικό απόθεμα, το οποίο μπορεί να βοηθήσει στις διεθνείς συναλλαγές, 2) οι ευρωπαϊκές τράπεζες προσπάθησαν να μιμηθούν τις αμερικανικές τράπεζες προσπαθώντας να απαλλάξουν από τα βιβλία τους, τους φορολογούμενους από τα τοξικά CDO χωρίς όμως την σύμφωνη γνώμη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Κατά τη διάρκεια του έτους 2008-2009 το ΑΕΠ των περισσότερων ευρωπαϊκών χωρών μειώθηκε σημαντικά με αποτέλεσμα τα έσοδα από φόρους να καταρρεύσουν. Ένα από τα μειονεκτήματα που είχε η συμμετοχή στην ευρωζώνη ήταν ότι όταν κάποιο μέλος της ήταν υπερχρεωμένο, δεν είχε τη δυνατότητα να υποτιμήσει το νόμισμα της. Έτσι, οι εταιρείες στοιχημάτων στον Λονδίνο άρχισαν να στοιχηματίζουν υπέρ της Ελλάδας ως την πιο αδύναμη οικονομικά χώρα μη μπορώντας να ανταπεξέλθει στα

χρέη της. Από τα στοιχήματα αυτά δημιουργήθηκαν τα CDS (Credit Default Swaps), ασφαλιστικά συμβόλαια τα οποία αποσκοπούσαν σε οποιονδήποτε δεν μπορούσε να ανταπεξέλθει στις υποχρεώσεις του.

Λίγο αργότερα τον Ιούνιο του 2010 και σε συμφωνία με το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο δημιουργήθηκε το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας που είχε ως σκοπό να παρέχει οικονομική στήριξη στα κράτη-μέλη τα οποία ήταν αδύναμα οικονομικά. Το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας κατέχει ένα συγκεκριμένο ποσό κεφαλαίου στη διάθεση του το οποίο φτάνει τα 60 δις. ευρώ, ενώ έχει τη δυνατότητα να δανειστεί μέχρι και 440 δις. από χρηματοπιστωτικές αγορές και θεσμούς. Όμως ο μηχανισμός αυτός που δημιουργήθηκε ειδικά για τις οικονομικά ασθενείς χώρες έμοιαζε κατά πολύ με τα αμερικανικά CDO τα οποία τελικά φαίνονται να είναι τα πραγματικά αίτια της κρίσης αφού κανείς δεν μπορούσε να προβλέψει πόσο μακροχρόνιο θα ήταν το χρέος των χωρών όπως της Ελλάδας, της Πορτογαλίας, της Δανίας. Όλη αυτή η κατάσταση οδήγησε στο γεγονός ότι οι τράπεζες ήθελαν να εκμεταλλευτούν αυτόν τον μηχανισμό με σκοπό να δημιουργήσουν τους δικούς τους τίτλους ώστε να εναντιωθούν στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Συμπεραίνοντας, βλέπουμε ότι το πρόβλημα της οικονομικής κρίσης και στην Ευρώπη δεν θα μπορέσει να ξεπεραστεί μόνο με τη δημιουργία «ψεύτικων τίτλων» διότι αυτό τείνει να επιδεινώσει και άλλο την κατάσταση αντί να την καλυτερεύσει. (Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ (2011))

2.2) Η μετάδοση της κρίσης στην Ελλάδα

Η Ελλάδα βρέθηκε στην δίνη της οικονομικής κρίσης το 2009-2010. Σήμερα η διεθνής οικονομική σκηνή αντιμετωπίζει την μεγαλύτερη κρίση της μεταπολεμικής περιόδου. Οι συνέπειες είναι πολλαπλές και πολυδιάστατες σε ένα σύνολο χωρών και δη στην Ελλάδα. Ο πληθωρισμός της Ευρωζώνης υποδιπλασιάστηκε, η ακρίβεια εξελίχθηκε σε μείζων κοινωνικό πρόβλημα και οι ρυθμοί ανάπτυξης της Ε.Ε μειώθηκαν στο μισό. Η χρηματοοικονομική κρίση άγγιξε την καρδιά της Ευρώπης και οι χρηματοοικονομικοί οργανισμοί κλονίζονται ασταμάτητα. Αυτό το οποίο βιώνει η Ελλάδα σήμερα είναι μια σφοδρή κρίση χρέους. Στις 2 Μαΐου του 2010 η Ευρωπαϊκή Ένωση και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο συμφωνούν στη χορήγηση πακέτου οικονομικής βοήθειας με τη μορφή δανείου προς την Ελλάδα ύψους περίπου στα 120 δις. € για τον τερματισμό της δημοσιονομικής κρίσης στη χώρα. Έτσι και η Ελλάδα όπως και άλλες χώρες η Ιρλανδία και η Πορτογαλία δανείστηκαν χρήματα από άλλες ευρωπαϊκές χώρες προκειμένου να αποφευχθεί η αθέτηση υποχρεώσεων. Με το μεγαλύτερο δημόσιο χρέος και ένα από τα μεγαλύτερα δημοσιονομικά ελλείμματα, η Ελλάδα βρίσκεται στο επίκεντρο της κρίσης.

Συγκεκριμένα στην Ελλάδα η κρίση επεκτάθηκε στο σύνολο των πολιτών. Αρχικά υπήρξε άνοδος των επιτοκίων και δυσκολία στην λήψη δανείων. Παράλληλα, οδηγήθηκε η αγορά σε άνοδο των τιμών των εμπορευμάτων και των καυσίμων. Όλα αυτά επέφεραν ακρίβεια και μείωση της αγοραστικής δύναμης των καταναλωτών. Η Ελλάδα βρέθηκε πολύ κοντά στην χρεοκοπία μετά από πολλά χρόνια. Φυσικά η οικονομική κρίση έβγαλε στην επιφάνεια τα χρόνια προβλήματα της οικονομίας της χώρας και φανερώθηκε η υπερχρέωση του Ελληνικού Δημοσίου. Η εμπιστοσύνη της Ελλάδας στις διεθνείς αγορές κλονίστηκε σημαντικά. Οι επενδύσεις μειώθηκαν σημαντικά τόσο στο εσωτερικό της χώρας όσο και σε διεθνές επίπεδο. Επιπρόσθετα, ο υπερδανεισμός και η υπερκατανάλωση του δημοσίου τροφοδότησε την υπερκατανάλωση του ιδιωτικού τομέα συντηρώντας σημαντικά ελλείμματα στην ανταγωνιστικότητα και στην παραγωγικότητα. Το κράτος προχώρησε σε επίσημους φορείς για χρηματοδότηση όπως το ΔΝΤ, στην ΕΕ, στην ΕΚΤ για να μην οδηγηθεί σε στάση πληρωμών με αποτέλεσμα να υιοθετήσει ένα φιλόδοξο και αυστηρό πρόγραμμα δημοσιονομικής προσαρμογής (Christopoulos, A. and Ntokas, I., 2012).

Τα σημερινά προβλήματα που αντιμετωπίζει η Ελλάδα έχουν προκληθεί από ένα συνδυασμό εθνικών και διεθνών παραγόντων. Εθνικών παραγόντων δηλαδή οι υψηλές κρατικές δαπάνες, οι διαρθρωτικές αδυναμίες, η φοροδιαφυγή, η διαφθορά κ.α, συνέβαλλαν στη συσσώρευση του χρέους στη χώρα μας. Σε διεθνές επίπεδο, η υιοθέτηση του ευρώ και η χαλαρή αντιμετώπιση των κανόνων της Ευρωπαϊκής Ένωσης που στόχευαν στον περιορισμό της συσσώρευσης του χρέους, συνέβαλαν επίσης σημαντικά στην κρίση της χώρας.

Με βάση τα αίτια της κρίσης του 2007, γίνεται ανάλυση των αιτιών της ελληνικής κρίσης:

- Η παγκοσμιοποίηση συντέλεσε στην κρίση της Ελλάδας, λόγω της παγκόσμιας κρίσης.
- Οι μακροοικονομικές ανισορροπίες στην ελληνική οικονομία, εμφάνισαν σοβαρά δομικά προβλήματα.
- Η ελληνική οικονομία εμφανίζει πολύ μεγάλο χρέος τις τελευταίες δεκαετίες. Βέβαια το έλλειμμα αυξήθηκε από το ξέσπασμα της παγκόσμιας κρίσης.
- Η διαφθορά και η φοροδιαφυγή έπαιξαν σημαντικό ρόλο στα προβλήματα της ελληνικής οικονομίας.

Συνοπτικά όπως φαίνεται παραπάνω κάποιες από τις αιτίες της παγκόσμιας κρίσης έπαιξαν σημαντικό ρόλο στην ελληνική κρίση, όπως οι μακροοικονομικές ανισορροπίες, η παγκοσμιοποίηση, οι ατέλειες του συστήματος εποπτείας και ο τρόπος λειτουργίας των τραπεζών. Όμως η ελληνική κρίση εμφανίζει κάποια

επιπλέον αιτία, όπως οι αδυναμίες της ελληνικής οικονομίας και η λειτουργία της ευρωζώνης.

Το άμεσο αποτέλεσμα της κρίσης είναι η έλλειψη ρευστότητας και η συνεχόμενη αύξηση των επιτοκίων. Η κρίση πλέον έχει κάνει εμφανή τα σημάδια της στην ελληνική οικονομία, αφού η ανεργία, ο πληθωρισμός και η μείωση κατανάλωσης συνεχώς επιδεινώνονται.

Παράλληλα, η χώρα αντιμετωπίζει προκλήσεις ως προς την ανταγωνιστικότητα και την προοπτική απασχόλησης του ανθρώπινου δυναμικού. Η ελληνική οικονομία αδυνατεί να προσφέρει ευκαιρίες απασχόλησης ιδιαίτερα σε νέους γεγονός που δυσχεραίνει την όλη οικονομική και κοινωνική κατάσταση της χώρας.

2.3) Ο βαθμός επηρεασμού της Ελλάδας από την διεθνούς χρηματοπιστωτική κρίση και οι συνέπειες αυτής στην Ελληνική Οικονομία

Οι Ελληνικές τράπεζες δεν έχουν στα χαρτοφυλάκια τους ομόλογα που η τιμή τους έχει μειωθεί σημαντικά, τα λεγόμενα τοξικά ομόλογα. Γεγονός που βοηθά το τραπεζικό σύστημα και δεν τίθεται ζήτημα ασφάλειας των τραπεζικών καταθέσεων. Οι λόγοι που δεν επένδυσε το ελληνικό τραπεζικό σύστημα τοξικά ομόλογα είναι οι ακόλουθοι (Christopoulos, A. and Ntokas, I., 2012):

- Οι ελληνικές τράπεζες δεν είχαν λόγο να επενδύσουν σε τοξικά ομόλογα διότι τα τελευταία χρόνια η ανάπτυξή τους στηρίχτηκε στην στεγαστική και καταναλωτική πίστη.
- Η διεθνής δραστηριότητα των ελληνικών τραπεζών αναπτύχθηκε σημαντικά.
- Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα διαθέτει κεφάλαια που αντανακλούν την φερεγγυότητά τους.

Επίσης, γίνεται γνωστό μέσα από τελευταίες έρευνες στο τραπεζικό σύστημα ότι πολλές ελληνικές τράπεζες εξακολουθούν να έχουν κερδοφορία ανεξάρτητα από τις δυσμενείς οικονομικές καταστάσεις της χώρας. Αυτό δηλώνει ξεκάθαρα ότι υπάρχει μια υγιής λειτουργία των τραπεζών.

Η Ελλάδα επηρεάζεται από την διεθνή χρηματοπιστωτική κρίση με δύο τρόπους (Rezitis, A., 2006):

- Χαμηλή οικονομική δραστηριότητα στο εξωτερικό. Άρα μείωση των εξαγωγών, χαμηλή δραστηριότητα της ναυτιλίας, χαμηλότερα έσοδα από τον τουρισμό και λιγότερες επενδύσεις από ξένους επενδυτές.
- Υψηλότερα επιτόκια ως συνέπεια χαμηλότερη κατανάλωση και επενδύσεις.

Η τρέχουσα οικονομική κρίση εξαπλώθηκε στο σύνολο της οικονομίας και της κοινωνίας κυρίως μέσω των ακόλουθων καναλιών (Rezitis, A., 2006):

- Μείωση των αγορών καταναλωτικών αγαθών και αγαθών πρώτης ανάγκης των νοικοκυριών λόγω της μείωσης των δυνητικών προσδοκιών για την συνολική πορεία των οικονομικών τους.
- Μείωση των επενδύσεων από τις επιχειρήσεις εξαιτίας του προβληματισμού των επενδυτών για την εξέλιξη της Ελληνικής οικονομίας και την μελλοντική πορεία των οικονομικών δεικτών.
- Αύξηση των περιορισμών από την πλευρά των τραπεζικών ιδρυμάτων της χώρας κατά τη διαδικασία χορήγησης δανείων τόσο προς τις επιχειρήσεις, όσο και προς τα νοικοκυριά.
- Μείωση των εξαγωγών των αγαθών που παραδοσιακά προορίζονται προς τρίτες χώρες.
- Αλλαγές στην φορολογική πολιτική με αποτέλεσμα την μείωση των πραγματικών διαθέσιμων χρηματικών πόρων της οικονομίας.
- Αύξηση της ανεργίας με αποτέλεσμα επιδείνωση της ζήτησης για καταναλωτικά αγαθά και για αγαθά πρώτης ανάγκης.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: Η ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ-ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΣ ΚΛΑΔΟΣ

3.1) Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στον Τραπεζικό τομέα

Η οικονομική κρίση που εξελίσσεται στην Ελληνική οικονομία δεν άφησε ανεπηρέαστο τον κλάδο των Τραπεζών. Το ήδη αρνητικό κλίμα στον τραπεζικό κλάδο λίγο πριν το ξέσπασμα της οικονομικής κρίσης το 2008, επιδεινώθηκε ακόμα περισσότερο με την έλευση αυτής.

Η ευκαιρία που παρουσιάστηκε λίγο πριν την οικονομική κρίση στα τραπεζικά ιδρύματα της χώρας αν και ιδιαίτερα σημαντική δεν την εκμεταλλεύθηκε το σύνολο του κλάδου. Τα βασικά χαρακτηριστικά της ευκαιρίας που αναφέρθηκε είναι τα εξής (Sufian, F. and Habibullah, M., 2010):

- ✓ Απελευθέρωση της τραπεζικής λιανικής
- ✓ Ιστορικά χαμηλά επιτόκια
- ✓ Οικονομική ανάπτυξη

3.2) Η επίδραση της κρίσης στις ελληνικές τράπεζες

Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση αποτέλεσε για την ελληνική οικονομία την αφορμή για την εκδήλωση της κρίσης χρέους. Αν και η παγκόσμια οικονομία στο πρώτο τρίμηνο του 2010 έδειξε ανάκαμψη, η ελληνική αγορά πλήττεται μέχρι σήμερα με αρνητικούς ρυθμούς ανάπτυξης, αύξηση των επιτοκίων δανεισμού και πτώση της οικονομικής δραστηριότητας, για αυτό και το ελληνικό κράτος οδηγήθηκε στον μηχανισμό στήριξης του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου.

Σε ένα τέτοιο κλήμα, δεν θα μπορούσαν οι τράπεζες να μείνουν ανεπηρέαστες από αυτή την κρίση. Τα πραγματικά προβλήματα της κρίσης διαφάνηκαν στην ελληνική οικονομία, με την άνοδο των επιτοκίων και τον συντηρητισμό του χρηματοπιστωτικού συστήματος να πλήττει δανειολήπτες, μικρομεσαίες επιχειρήσεις, την συμπεριφορά των καταναλωτών στην αγορά και άλλες πτυχές της αγοράς με άμεσο αντίκτυπο στην οικονομία.

Για να μπορέσει λοιπόν να διασφαλιστεί μία σταθερότητα του τραπεζικού συστήματος και αποτροπή των κρίσεων, θα πρέπει να ληφθούν μία σειρά προληπτικών μέτρων, καθώς και προστατευτικών μηχανισμών. Το σύνολο αυτό των μέτρων και των μηχανισμών αποτελούν το «Προστατευτικό δίκτυο του τραπεζικού συστήματος»

3.3) Η χρηματοδότηση των τραπεζών πριν και κατά την διάρκεια της κρίσης.

Οι ελληνικές τράπεζες, παρότι έδειχναν ανεπηρέαστες στα αρχικά στάδια της κρίσης, αφενός λόγω της αμελητέας έκθεσης τους σε τοξικά προϊόντα και αφετέρου λόγω του συγκριτικά μικρότερου χρηματοδοτικού ανοίγματος έναντι του ευρωπαϊκού μέσου όρου ως απόρροια του μικρότερου λόγου δανείων προς καταθέσεις, τελικά εισήλθε σε μια μακρά περίοδο αποκλεισμού από τις διεθνείς κεφαλαιαγορές. Αυτή η εξέλιξη είχε αρνητική επίδραση τόσο στην λειτουργία τους όσο και στην επιβίωσή τους, ύστερα από μία πενταετία (2002-2007) όπου οι ελληνικές τράπεζες αναπτύσσονταν ραγδαία σε γεωγραφικό επίπεδο και σε επίπεδο προϊόντων με την είσοδό τους σε νέες αναπτυσσόμενες αλλά και εξελιγμένες αγορές χρηματοοικονομικών προϊόντων.

Ένας από τους παράγοντες που επηρέασαν την πορεία των τραπεζών ήταν η χονδρική χρηματοδότηση. Ενώ τα μεγέθη της χρηματοδότησης των ελληνικών τραπεζών από της αγορές ακολούθησαν θετική πορεία, όπου με αφετηρία το 1999, διέγραφαν τροχιά σύγκλισης με τον μέσο όρο των μεγεθών των ευρωπαϊκών τραπεζών. Οι

δυνατότητες άντλησης μεσοπρόθεσμης ρευστότητας ενισχύονταν χρόνο με το χρόνο, καθώς οι αγορές γίνονταν πιο οικείες με τον ελληνικό πιστωτικό κίνδυνο.

Ένα επιπλέον ποιοτικό γνώρισμα της μορφής της χρηματοδότησης των ελληνικών τραπεζών ήταν η πρόσβασή τους σε εύκολο και φθινό δανεισμό από άλλες τράπεζες σε ποσοστό 60% και επενδυτές 70% στην Κεντρική και Βόρεια Ευρώπη της χονδρικής χρηματοδότησής τους. Η συνεχόμενη επιτυχία τους στο συγκεκριμένο επενδυτικό κοινό τις ωθούσε να βολιδοσκοπούν σχεδόν αποκλειστικά επενδυτές με παρόμοια χαρακτηριστικά.

Με κάποια καθυστέρηση όλες οι μεγάλες ελληνικές τράπεζες ανέλαβαν πρωτοβουλίες για τη διαφοροποίηση της επενδυτικής τους βάσης προς νέες αγορές και νέα προϊόντα. Ξεκίνησαν την εξέταση προτάσεων διεθνών οίκων για την είσοδο τους στην αγορά της Αμερικής προκειμένου να προσελκύσουν πιστοποιημένους επενδυτές. Η αρχική αμφιβολία των τραπεζών για τη δραστηριοποίησή τους ως ξένοι εκδότες σε πιο αυστηρές, ελεγχόμενες και ακριβές αγορές δανεισμού εκτός Ευρώπης, μειώθηκε όταν οι ευρωπαϊκές αγορές έδειξαν τα πρώτα σημάδια κορεσμού, οριοθετώντας τη δυνατότητα απορρόφησης ελληνικών κρατικών και τραπεζικών ομολόγων και διευρύνοντας τα πιστωτικά περιθώρια τους το 2007.

Ωστόσο, το φθινόπωρο του 2007 με τα προβλήματα στην αγορά των στεγαστικών δανείων των ΗΠΑ στις κεφαλαιαγορές, οι αγορές εμφάνισαν σημάδια εσωστρέφειας, καθώς οι επενδυτές έχασαν την εμπιστοσύνη τους, με αποτέλεσμα να αποφεύγουν την ανάληψη πιστωτικού κινδύνου εκτός των συνόρων της χώρας τους. Μία αιτία της κατάρρευσης της αγοράς των δομημένων χρηματοδοτήσεων ήταν η αναβολή όλων των τιτλοποιήσεων, με αποτέλεσμα να αποθαρρυνθεί η αυτοχρηματοδότηση των στοιχείων του ενεργητικού.

Στις αρχές του 2008, οι ελληνικές τράπεζες στην προσπάθεια τους να επιστρέψουν στις παραδοσιακές αγορές χρηματοδότησης, αντιμετώπισαν δυσκολίες, αφού υπήρχε χαμηλή εμπιστοσύνη μεταξύ των πιστωτικών ιδρυμάτων, λόγω της αβεβαιότητας για την ευρωστία τους. Οι μόνες διαθέσιμες βραχυχρόνιες πηγές χρηματοδότησης ήταν ο δανεισμός τίτλων *repos* και τα εμπορικά γραμμάτια. Σε μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, οι ιδιωτικές τοποθετήσεις δεν είχαν τη δυναμική να αναπληρώσουν το χρηματοδοτικό κενό, με τις τράπεζες να στρέφονται σε εκδόσεις χρέους με τη μορφή δανείων. Αυτός ο νεωτερισμός επικράτησε γιατί οι επενδυτές τα κατέτασσαν στην κατηγορία «δάνεια και απαίτηση» και συνεπώς απέφευγαν την αποτίμησή τους σε μια εποχή με αυξημένη μεταβλητότητα τιμών στα χρεόγραφα.

Η επεκτατική πολιτική των ελληνικών τραπεζών στη Νοτιοανατολική Ευρώπη συνεχιζόταν με τον ίδιο ρυθμό και απορροφούσε ένα μεγάλο μέρος του αποθέματος ρευστών διαθεσίμων τους για την εξυπηρέτηση αναγκών όπως:

- Η ανοικτή γραμμή χρηματοδότησης ενεργητικού των θυγατρικών τραπεζών και εκχώρησης υποχρεωτικών διαθέσιμων στις τοπικές κεντρικές τράπεζες
- Η τακτική κεφαλαιακή ενίσχυση
- Η διαρκής κάλυψη λειτουργικών δαπανών

Οι παραπάνω ανάγκες ενίοτε συνοδευόταν από αναγκαστική μετατροπή ευρώ στο τοπικό νόμισμα της κάθε χώρας, με αποτέλεσμα τη δέσμευση ρευστότητας σε χώρες με αρκετά προβλήματα στη λειτουργία των χρηματαγορών. Το 65% των στοιχείων του ενεργητικού τους κατά μέσο όρο χρηματοδοτούνταν από τη μητρική τράπεζα στην Ελλάδα μέσω μιας πλήρως κεντρικής διαδικασίας που εστίαζε στους παραδοσιακούς επενδυτές στην Ευρώπη.

Με την πτώχευση της Lehman Brothers τον Σεπτέμβριο του 2008 ανατρέπονται τα δεδομένα στις αγορές σε Κεντρική Ευρώπη και συνεπώς και στην Ελλάδα. Οι ελληνικές τράπεζες εντείνουν ξανά τις προσπάθειές τους για την προσέλκυση καταθέσεων ως τη μοναδική αξιόπιστη πηγή χρηματοδότησης. Τα περιθώρια νέων καταθέσεων κυμαίνονται για πρώτη φορά σε επίπεδα άνω του 1,5%. Ταυτόχρονα, επιταχύνουν τις τιτλοποιήσεις στοιχείων του ενεργητικού τους προκειμένου να τις προσκομίσουν ως ενέχυρα στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και παγώνουν οποιαδήποτε αναπτυξιακά και επενδυτικά πλάνα. Όσον αφορά στον τομέα της χονδρικής χρηματοδότησης, οι αγορές καθίστανται αφιλόξενες για τις ελληνικές τράπεζες παρά τις εγγυήσεις του κράτους, εξαιτίας της χαμηλής πιστωτικής διαβάθμισης. Επομένως έχουμε σημαντική αύξηση πιστωτικού κινδύνου.

Στην προσπάθεια της η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα να αναζωογονήσει τη διατραπεζική αγορά, εγκαινιάζει μία περίοδο παροχής ρευστότητας στα μέσα του 2009. Με τον δανεισμό αυτό παρατηρήθηκε ελάφρυνση των υποχρεώσεων τους λόγω της απομόχλευσης του ισολογισμού τους. Αντιθέτως, ο δανεισμός για τις ελληνικές τράπεζες αυξάνεται λόγω της ανάγκης αναχρηματοδότησης παλαιότερων ομολόγων που ωριμάζουν, καθώς και επενδυτικών επιλογών που προκύπτουν από τη αυξημένη συμμετοχή τους στις εκδόσεις του Ελληνικού Δημοσίου.

Αυτό ήταν η αρχή για μία σειρά δυσμενών εξελίξεων για τις ελληνικές τράπεζες. Η οριστική διακοπή παροχής ρευστότητας στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, οδήγησε σε έντονο ανταγωνισμό για την προσέλκυση πελατειακών καταθέσεων. Οι τράπεζες του εξωτερικού έκλεισαν τις γραμμές χρηματοδότησης, αλλά και τα πιστωτικά όρια για το σύνολο των χρηματοοικονομικών προϊόντων με ελληνικές τράπεζες και απαίτησαν πολύ υψηλές εξασφαλίσεις για τη διατήρηση της έκθεσής τους στην Ελλάδα.

Η διεθνής κοινότητα ανησυχεί για τη βιωσιμότητα του τραπεζικού συστήματος στην Ελλάδα, διότι χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα υψηλό κόστος χρηματοδότησης, όπως είναι οι καταθέσεις. Αυτό το δεδομένο σε συνδυασμό με μία σειρά υποβαθμίσεων

από τους οίκους πιστοληπτικής αξιολόγησης, οδηγεί τους επενδυτές σε φυγή. Τα σχέδια των ελληνικών τραπεζών ανατρέπονται, και οδηγούνται σε εξάρτηση από Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα για το σύνολο της χρηματοδότησης. Η κατάσταση παρεκτρέπεται όταν τίθεται το θέμα χρεοκοπίας ή αναδιαμόρφωσης του δημόσιου χρέους της χώρας, με αποτέλεσμα την οριστική φυγή των καταθέσεων προς το εξωτερικό και την κάμψη των καταθέσεων στις θυγατρικές τράπεζες των ελληνικών ομίλων.

Πλέον η πορεία των ελληνικών τραπεζών επηρεάζεται με την οικονομικά και δημοσιονομικά θέματα που ταλανίζουν την Ελλάδα. Η θέσπιση μιας σειράς από μέτρα για τη σωτηρία των οικονομιών της Ευρώπης στα μέσα του 2010 επιβραδύνει το κύμα φυγής κεφαλαίων. Για την Ελλάδα, τα μέτρα θέτουν μεν τη χώρα σε έμμεση προστασία από τους πιστωτές, αλλά γεννούν και αμφιβολίες για το αν η περίοδο χάριτος και τα δημοσιονομικά μέτρα μπορούν να βοηθήσουν την ελληνική οικονομία και να συντελέσουν στην επαναφορά της στις αγορές.

Οι ελληνικές τράπεζες μέχρι σήμερα αυξάνουν την εξάρτησή τους από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και οι δυσοίωνες προβλέψεις των αναλυτών για αδυναμία χρηματοδότησης εκτός της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας εξελίσσονται σε προφητεία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

4.1) Ελληνικός Τραπεζικός κλάδος

Το τραπεζικό σύστημα αποτελεί τη βάση του χρηματοοικονομικού συστήματος, το οποίο αποτελείται από τις χρηματοοικονομικές αγορές κ.α όπως αναφέραμε παραπάνω. Η βασική λειτουργία του χρηματοοικονομικού συστήματος είναι η διευκόλυνση της μεταφοράς κεφαλαίων από τις πλεονασματικές μονάδες στις ελλειμματικές μονάδες της οικονομίας.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Τράπεζας της Ελλάδος, στην χώρα λειτουργούν 37 εκ των οποίων:

- 17 πιστωτικά ιδρύματα με έδρα την Ελλάδα
- 16 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων με έδρα σε άλλο κράτος μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- 4 υποκαταστήματα πιστωτικών ιδρυμάτων με έδρα εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Το 2013, το ελληνικό δημόσιο μέσω του ελληνικού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας το οποίο έχει λάβει δάνεια από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF), κατέβαλλε 28,6 δις και αγόρασε περίπου το 90% των νέοεκδοθέντων μετοχών των τεσσάρων τραπεζών (Εθνική Τράπεζα, Eurobank, Alpha Bank και Πειραιώς) συμπληρώνοντας έτσι κεφάλαια που τους ήταν απαραίτητα για την λειτουργία τους.

Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα, στην προσπάθειά του να προετοιμαστεί για τη μετάβαση στο ευρώ EURO, αντιμετώπισε κάποιο αρχικό κόστος. Όντας ο βασικός θεσμός της διανομής χρημάτων, αυτή η μετάβαση επιβάρυνε σοβαρά τις τράπεζες. Εκτός από το κόστος που οι τράπεζες στήριξαν, άντλησαν νέα οφέλη. Ο αντίκτυπος του ευρώ στις ελληνικές τράπεζες εξηγείται μέσω ανάλυσης κόστους-οφέλους, παρέχοντας μια προοπτική του αναμενόμενου, το κόστος των οφελών και των αποτελεσμάτων (Rezitis, A., 2006). Το 2007, ο ρυθμός ανόδου των επιτοκίων των ελληνικών εμπορικών τραπεζών και τραπεζικών ομίλων βελτιώθηκε σε σχέση με το 2006. Τα κέρδη μετά τη φορολογία των τραπεζών αυξήθηκαν 46,1% στα 2,758 εκατομμύρια ευρώ και οι ομάδες μετά τα φορολογικά κέρδη αυξήθηκαν κατά 55% σε 4.216 εκατομμύρια ευρώ. Στα τέλη Σεπτεμβρίου 2007 το μερίδιο των ακαθάριστων εσόδων από εργασίες στις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης προσέγγισε το 18%, σχεδόν 6% υψηλότερο από ό, τι το 2006 και περισσότερο από 10% υψηλότερο από το 2005. Το τρίτο τρίμηνο του 2008 ο ρυθμός ανάπτυξης των ελληνικών εμπορικών τραπεζών και των τραπεζικών ομίλων βελτιώθηκαν περαιτέρω σε σύγκριση με το τρίτο τρίμηνο του 2007. Η απόδοση αυτή αντικατοπτρίζει τη συνεχιζόμενη ανάπτυξη της τραπεζικής δραστηριότητας από το 2006 της Ελλάδας και των αγορών της Νοτιοανατολικής Ευρώπης, ακόμη και αν ο παγκόσμιος τραπεζικός τομέας βρισκόταν σε γενικά υπό πρωτοφανή πίεση.

4.2) Η ΣΤΑΘΕΡΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ

Η δυσλειτουργία των διεθνών χρηματαγορών και των κεφαλαιαγορών κατά τη διάρκεια του 2008, η οποία οδήγησε στην επιδείνωση του διεθνούς και εγχώριου μακροοικονομικού περιβάλλοντος το 2009 (ιδίως μετά τον Σεπτέμβριο του 2008), είχε αρνητικό αντίκτυπο στους καθοριστικούς παράγοντες της σταθερότητας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος (Νίκος Βρετός και Γιάννης Στουρνάρας, 2009). Στα τέλη του 2008, η κερδοφορία και το κεφάλαιο των τραπεζών καθώς και οι δείκτες επάρκειας ήταν χαμηλότεροι από ό, τι στο τέλος του 2007, αλλά εξακολουθούσαν να είναι υψηλότεροι από αυτούς των τραπεζών στην Ευρωπαϊκή Ένωση στο σύνολό της. Επιπλέον, σημειώθηκε μικρή μείωση της ποιότητας των χαρτοφυλακίων των τραπεζών και των δεικτών ρευστότητας κατά το 2008. Ωστόσο, οι σχετικοί δείκτες παρέμειναν σε ικανοποιητικά επίπεδα, πάνω από τα ελάχιστα κανονιστικά όρια, ενώ η σύσφιξη των πιστωτικών πρότυπων των τραπεζών και των εντατικών εποπτικών

ελέγχων από την Τράπεζα της Ελλάδος συνέβαλαν στη διατήρηση της αξιοπιστίας των βασικών μεγεθών της ελληνικής τραπεζικής.

Συγκεκριμένα, τα κέρδη μετά από φόρους των τραπεζικών ομίλων μειώθηκαν σημαντικά το 2008 (κατά 42,8%) σε 2,6 δισ. ευρώ, εξαιρουμένων των μη επαναλαμβανόμενων κερδών που καταγράφηκαν το 2007, η μείωση των κερδών ήταν 34,6%. Η υποβάθμιση αυτή της πτώσης των κερδών ήταν περισσότερη από το διπλασιασμό των προβλέψεων για πιστωτικό κίνδυνο, το αυξημένο κόστος χρηματοδότησης και τα χαμηλότερα κέρδη από χρηματοοικονομικές πράξεις και από επενδυτικά χαρτοφυλάκια. Αυτές οι εξελίξεις αναπόφευκτα επηρέασαν την απόδοση των σταθμισμένων περιουσιακών στοιχείων (2008: 1%, 2007: 2,1%), απόδοση (2008: 10,1%, 2007: 17,9%) και λόγος απόδοσης (2008: 56%, 2007: 52,7%). Το καθαρό περιθώριο επιτοκίου επιδεινώθηκε ελάχιστα (2008: 2,9%, 2007: 3%). Ωστόσο, οι ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι παρουσίασαν καλύτερη απόδοση σε σχέση με αυτούς τους δείκτες τους μεγάλους ομολόγους τους στη ζώνη του ευρώ, οι οποίοι είδαν μια χειρότερη επιδείνωση. Οι μειώσεις ήταν όπως φαίνεται και στον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας (2008: 9,5%, 2007: 11,2%).

Οι εν λόγω αναλογίες επηρεάστηκαν από τις αποτιμήσεις που αναγνωρίζονται στα ίδια κεφάλαια και οι αγορές ιδίων μετοχών από τις τράπεζες, σημειώνουν μειώσεις συμμετοχών που κατέχουν οι ελληνικοί τραπεζικοί όμιλοι λόγω διαφορών στην αποτίμηση συναλλάγματος (Sufian, F. and Habibullah, M., 2010). Παρ' όλα αυτά, το ο δείκτης μόχλευσης των ελληνικών τραπεζικών ομίλων παρέμεινε σχετικά χαμηλός (2008: 17,6%, 2007: 13,2%). Επιπλέον, η κεφαλαιακή επάρκεια παρέμεινε υψηλότερη από την ελάχιστη εποπτεία και βελτιώθηκε, κυρίως μέσω της έκδοσης προνομιούχων μετοχών σύμφωνα με το Ν. 3723/2008 και μέσω εισφορών κεφαλαίου σε θυγατρικές ξένων τραπεζών στην Ελλάδα από τις μητρικές τους τράπεζες. Όσον αφορά την ποιότητα των χαρτοφυλακίων τραπεζικών δανείων στην Ελλάδα, ο λόγος των μη εξυπηρετούμενων δανείων (NPL) αυξήθηκε στο 5,0% στο τέλος του 2008, από 4,5% στο τέλος του 2007. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται αποκλειστικά σε δάνεια προς νοικοκυριά, με αυξημένες αναλογίες μη εξυπηρετούμενων δανείων τόσο για στεγαστικά όσο και για καταναλωτικά δάνεια. Μια μικρή βελτίωση υπήρξε σε σχέση με το δείκτη μη εξυπηρετούμενων δανείων για δάνεια προς επιχειρήσεις. Ο λόγος μη εξυπηρετούμενων δανείων αυξήθηκε σε σχέση με δάνεια προς τις χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης (συμπεριλαμβανομένης της Τουρκίας), ιδίως στο πλαίσιο του δεύτερου εξαμήνου του 2008. Παράλληλα, ο λόγος κάλυψης της πρόβλεψης (δηλ. ο λόγος συσσωρευμένες προβλέψεις για πιστωτικό κίνδυνο για μη εξυπηρετούμενα δάνεια) στην Ελλάδα μειώθηκε στο 48,9% το 2008, σε σύγκριση με 53,4% το Δεκέμβριο του 2007. Ο δείκτης κάλυψης ήταν αμετάβλητος, περίπου 100%, για τα υποκαταστήματα και τις θυγατρικές των ελληνικών τραπεζών στο εξωτερικό, παρά την αυξημένη μεταβλητότητα στις διεθνείς χρηματαγορές και κεφαλαιαγορές,

σταθμισμένο με βάση τον κίνδυνο αγοράς τα περιουσιακά στοιχεία μειώθηκαν σε επίπεδο τραπεζών και τραπεζικών ομίλων, κυρίως λόγω της μερικής εκτόνωσης των θέσεων που συνεπάγονται κίνδυνο αγοράς.

Οι χρηματοοικονομικοί δείκτες μπορούν να συμβάλουν στον εντοπισμό των ισχυρών και αδύναμων σημείων μιας τράπεζας και παρέχουν λεπτομερείς πληροφορίες σχετικά με τις πολιτικές αποδοτικότητας, ρευστότητας και πιστωτικής ποιότητας μιας τράπεζας (Christopoulos, A. and Ntokas, I., 2012). Ο υπολογισμός και η παρουσίαση διαφόρων οικονομικών δεικτών είναι μια μέθοδος ανάλυσης η οποία συχνά παρέχει μόνο ενδείξεις. Για το λόγο αυτό, δεν είναι δυνατή μόνο μία αναλογία να παρέχει πλήρη εικόνα της οικονομικής θέσης μιας τράπεζας, αν δεν συγκρίνεται με αυτήν άλλες σταθερές αναλογίες ή εάν δεν συνδέονται με τους αντίστοιχους δείκτες προηγούμενων ετών. Επίσης, δεδομένου ότι τα δεδομένα προέρχονται αποκλειστικά από τις οικονομικές καταστάσεις, η διοίκηση μιας τράπεζας έχει τη δυνατότητα να λάβει μέτρα τα οποία έχουν ως στόχο τη στρέβλωση των δεικτών και την παρουσίαση μιας επιθυμητής εικόνας στους χρήστες των οικονομικών. Η ανάλυση με τους χρηματοοικονομικούς δείκτες επικεντρώνεται περισσότερο σε σχέσεις μεταξύ πληροφοριών του παρελθόντος ενώ τα οικονομικά στοιχεία είναι χρήσιμα για τις τρέχουσες και μελλοντικές πληροφορίες (Rezitis, A., 2006). Τα τραπεζικά ιδρύματα στην Ελλάδα διαφέρουν ως προς το μέγεθος και την ιδιοκτησία, αλλά παρουσιάζουν επίσης σχετικές ομοιομορφίες ως προς τις προσφερόμενες υπηρεσίες.

Για τον σκοπό της ανάλυσης προέκυψαν στοιχεία από τις ακόλουθες πηγές (Νίκος Βρετός και Γιάννης Στουρνάρας, 2009):

- Ανάλυση της κατάστασης λογαριασμού αποτελεσμάτων
- Ετήσια έκθεση δραστηριοτήτων
- Εποπτικές εκθέσεις που υποβάλλονται από τράπεζες στην Τράπεζα της Ελλάδος
- Αναφορές της υπηρεσίας εσωτερικού ελέγχου των τραπεζών και των ελεγκτών που τους ελέγχουν οικονομικές δηλώσεις.

Συνοψίζοντας τα αποτελέσματα της ανάλυσης, συνειδητοποιούμε ότι ο τραπεζικός τομέας στην Ελλάδα αποτελείται κατά συνέπεια από τέσσερις συστηματικές τράπεζες. Το 2006 τα τραπεζικά ιδρύματα που είναι εισηγμένα στο χρηματιστήριο της Ελλάδας ήταν 12.

Η αρχή της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, όπως γνωρίζουμε σήμερα, ξεκίνησε στον διεθνή τραπεζικό τομέα από τον Σεπτέμβριο του 2007 όπου η παγκόσμια οικονομική το σύστημα παρουσίασε δυσμενείς πιστωτικές συνθήκες που παρουσιάστηκαν μαζί με την έλλειψη ρευστότητας και την αστάθεια καθώς και τη διεύρυνση των πιστωτικών περιθωρίων γενικά αλλά και ιδιαίτερα όσον αφορά τις ελληνικές τράπεζες.

Έτσι, πολλά σημαντικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, συμπεριλαμβανομένων ορισμένων από των μεγαλύτερων εμπορικών και επενδυτικών τραπεζών του κόσμου αντιμετώπισαν δυσκολίες χρηματοδότησης.

Στην Ελλάδα, αρχικά δεν υπήρχε ανησυχία για την κεφαλαιακή επάρκεια των τραπεζών που δραστηριοποιούνται στην ελληνική αγορά, λόγω της σχετικής έκθεσης περιορισμένου αριθμού ιδρυμάτων που εκτίθενται σε «τοξικά προϊόντα». Ωστόσο, η έλλειψη χρηματοδότησης σε παγκόσμιο επίπεδο, η έλλειψη εμπιστοσύνης στον χρηματοπιστωτικό τομέα, η αυξανόμενη αστάθεια στις χρηματοπιστωτικές αγορές και η μειωμένη επιχειρηματική δραστηριότητα που επηρέασε αρνητικά την οικονομική κατάσταση και τα λειτουργικά αποτελέσματα των ελληνικών τραπεζών. Ως αποτέλεσμα της προαναφερθείσας κατάστασης όσον αφορά τον διεθνή χρηματοπιστωτικό τομέα για την προστασία των ελληνικών τραπεζών δημιουργήθηκε ο νόμος 3723 και τέθηκε σε ισχύ τον Δεκέμβριο του 2008, ο οποίος έθεσε σε εφαρμογή το σχέδιο για τη στήριξη της ρευστότητας της ελληνικής οικονομίας, ύψους 28 δισ. Ευρώ για την ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας των ελληνικών τραπεζών. Ένα από τα κυριότερα σημεία του νόμου σχετικά με την ολοκλήρωση των χρηματοδοτήσεων των ελληνικών τραπεζών ήταν ότι διορίζεται εκπρόσωπος του κοινού στο Διοικητικό Συμβούλιο των τραπεζών. Ο εκπρόσωπος αυτός είχε δικαίωμα αρνησικυρίας για τη διανομή μερισμάτων και μόνους στελέχη των τραπεζών προκειμένου να διαφυλαχθούν τα δικαιώματα του κοινού μετά τη συμμετοχή του ενίσχυση της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών.

Το 2009, οι διεθνείς οργανισμοί αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας, με την υπηρεσία αξιολόγησης Moody's που ήταν η πρώτη, ξεκίνησε τη μείωση της πιστοληπτικής ικανότητας της Ελλάδας, η οποία οδήγησε στην μείωση των οργανισμών αξιολόγησης πιστοληπτικής ικανότητας και των ελληνικών τραπεζών, καθιστώντας τη χρηματοδότησή τους περισσότερο δύσκολη από τις διεθνείς αγορές (Sufian, F. and Habibullah, M., 2010).

Το 2009, η Alpha,Bank πραγματοποιεί αύξηση μετοχικού κεφαλαίου με κάλυψη εγγύησης (986 εκατ. ευρώ), προκειμένου να χρηματοδοτηθεί η επαναγορά των προνομιούχων μετοχών αξίας 940 εκατομμυρίων ευρώ, τα οποία κρατήθηκαν από το ελληνικό κράτος και την ίδια στιγμή να ενισχύσει την κεφαλαιακή της επάρκεια. Το 2010, ενώ συνεχίστηκε η αναταραχή στις διεθνείς χρηματοπιστωτικές αγορές, οι ελληνικές τράπεζες αρχίζουν να αντιμετωπίζουν πιο έντονα τα προβλήματα της κεφαλαιακής επάρκειας καθώς και της έλλειψης ρευστότητας. Αυτή η επιδείνωση είναι το αποτέλεσμα της μείωσης της κεφαλαιακής επάρκειας και της κακής ποιότητας των δανειακών χαρτοφυλακίων των τραπεζών. Οι οικονομικές καταστάσεις της τράπεζας Eurobank φαίνεται να είναι προβληματικές γιατί η έλλειψη ρευστότητας στην ελληνική οικονομία αυξάνεται, οδηγώντας σε

επιδείνωση του χαρτοφυλακίου δανείων και συνεπώς της κεφαλαιακής επάρκειας. Η κακή οικονομική κατάσταση της τράπεζας δημιουργεί την ανάγκη για μέτρα για την αύξηση της κερδοφορίας, μειώνοντας το κόστος της προκειμένου να αποφευχθεί μελλοντικός κίνδυνος πτώχευσης. Ως αποτέλεσμα της παραπάνω κατάστασης είναι η πρόταση συγχώνευσης με απορρόφηση από την Alpha Bank το 2011. Η τράπεζα κινείται σε μια δεύτερη προσπάθεια για τη διάσωση της οικονομικής κατάστασής της από την Εθνική Τράπεζα, η οποία θα οδηγήσει στη δημιουργία μιας γιγαντιαίας τράπεζας με περιουσιακά στοιχεία 170 δισ. ευρώ, σχεδόν όσο το ΑΕΠ της Ελλάδας. Η πρόταση συγχώνευσης με απορρόφηση από την Εθνική Τράπεζα, η οποία προέβλεπε την ανταλλαγή των μετοχών της EUROBANK με μετοχές της Εθνικής Τράπεζας αναβλήθηκε τον Απρίλιο του 2013.

Το 2010 η Αγροτική Τράπεζα εμφάνισε μεγάλες αδυναμίες και αυτό οδήγησε τη διοίκηση της Αγροτικής Τράπεζας να λάβει μέτρα για την ενίσχυση της επάρκειας του κεφαλαίου της και τη μείωση του λειτουργικού κόστους. Η Τράπεζα εκπλήρωσε αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου κατά 290 ευρώ το 2011, το οποίο καλύφθηκε πλήρως και πλήρως από τον κύριο μέτοχο, το ελληνικό κράτος. Παρά την αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου, η συνέχιση των οικονομικών κρίσεων σε παγκόσμιο επίπεδο και η έλλειψη ρευστότητας στην ελληνική οικονομία, επιδείνωσαν το δανειακό χαρτοφυλάκιο της Αγροτικής Τράπεζας, ενώ η κεφαλαιακή επάρκειά της το 2012 ήταν χαμηλότερη από τα προβλεπόμενα από το νόμο όρια. Η διοίκηση της Αγροτικής Τράπεζας συνειδητοποίησε την ανάγκη για μια δεύτερη αύξηση του μετοχικού κεφαλαίου το 2012. Η Τράπεζα της Ελλάδος μετά το 2012, εφάρμοσε μέτρα για την εδραίωση της Αγροτικής Τράπεζας, με αποτέλεσμα τη μεταφορά κάποιων στοιχείων της στην Τράπεζα Πειραιώς, ενώ τα υπόλοιπα στοιχεία μεταφέρθηκαν στην "κακή τράπεζα" για εκκαθάριση.

Μέχρι το 2008 η Εθνική Τράπεζα κατατάσσεται στην πρώτη θέση αποδοτικότητας. Αυτό οφείλεται κυρίως στην αυξημένη κεφαλαιακή επάρκεια της τράπεζας καθώς και στη σύνθεση του δανειακού της χαρτοφυλακίου σε σύγκριση με των άλλων ελληνικών τραπεζών. Το 2009, καθώς η οικονομική κρίση βαθαίνει στην Ευρωπαϊκή Ένωση, η ελληνική οικονομία και η ρευστότητα είναι δραματικά περιορισμένη, η Εθνική Τράπεζα κατατάσσεται στη δεύτερη θέση. Η Τράπεζα Πειραιώς και η Alpha Bank το 2008 κατατάσσονται στην τέταρτη και στην πέμπτη θέση αντιστοίχως. Το 2009 η κατάταξη των δύο τραπεζών επιδεινώνεται. Η Τράπεζα Πειραιώς κατατάσσεται πλέον στην έκτη θέση ενώ η Alpha Bank στην πέμπτη.

ΜΕΡΟΣ II

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο:ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΤΡΑΠΕΖΕΣ/ΚΛΑΔΟΣ 2008-2016

Στο κεφάλαιο αυτό αναλύονται οι επιδόσεις του ελληνικού τραπεζικού συστήματος από το 2008 μέχρι το 2016. Για την ανάλυση αυτή κρίθηκαν απαραίτητα να αναλυθούν, για κάθε τράπεζα, τα βασικά οικονομικά μεγέθη καθώς και οι χρηματοοικονομικοί δείκτες έτσι ώστε να εξαχθούν ικανοποιητικά αποτελέσματα.

Σκοπός

Σκοπός αυτής της εργασίας είναι να παρουσιάσει τις επιπτώσεις της χρηματοπιστωτικής κρίσης στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα. Η ανάλυση αυτού του κεφαλαίου θα βοηθήσει αρκετά ώστε να συγκριθούν και να εκτιμηθούν τα βασικά οικονομικά μεγέθη στο σύνολο των ελληνικών τραπεζών, οι οποίες προχώρησαν σε αρκετές συγχωνεύσεις και εξαγορές τα τελευταία χρόνια. Για την ανάλυση αυτή επιλέχθηκαν οι τέσσερις μεγαλύτερες τράπεζες της Ελλάδας.

- Εθνική Τράπεζα Ελλάδος (www.nbg.gr)
- Πειραιώς (www.piraeusbank.gr)
- Alpha Bank (www.alpha.gr)
- EUROBANK (www.eurobank.gr)

Οικονομικά μεγέθη

Τα βασικά οικονομικά μεγέθη που θα αναλυθούν είναι:

- ✓ Ενεργητικό
- ✓ Σύνολο καταθέσεων
- ✓ Σύνολο χορηγήσεων
- ✓ Καθαρά κέρδη προ φόρων
- ✓ Σύνολο ιδίων κεφαλαίων

Στη συνέχεια αναλύονται οι αριθμοδείκτες των οικονομικών μεγεθών (κερδοφορία, αποδοτικότητα, ρευστότητα) των τραπεζών.

Χρηματοοικονομικοί δείκτες

Η χρήση των χρηματοοικονομικών δεικτών είναι το πιο διαδεδομένο «εργαλείο» χρηματοοικονομικής ανάλυσης. Για την παρούσα εργασία επιλέχθηκαν κάποιοι από τους δείκτες έτσι ώστε να αξιολογηθεί η χρηματοοικονομική κατάσταση των τραπεζών.

Επιλέχθηκαν οι παρακάτω συγκεκριμένοι δείκτες προκειμένου οι οικονομικές καταστάσεις των τραπεζών να υπολογισθούν και να ερμηνευτούν με τον πλέον ευκολότερο τρόπο. Οι παρακάτω αριθμοδείκτες χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες.

✓ **Κερδοφορία - Αποδοτικότητα**

- ROA (Απόδοση στοιχείων ενεργητικού)=Καθαρά κέρδη/Σύνολο ενεργητικού.

Υπολογίζει τα κέρδη του τραπεζικού ιδρύματος σε σχέση με τα περιουσιακά στοιχεία.

- ROE (Απόδοση ιδίων κεφαλαίων)=Καθαρά κέρδη/Ιδια κεφάλαια

Δείχνει την απόδοση που αποφέρει το κεφάλαιο που έχουν επενδύσει στην τράπεζα.

- Καθαρά κέρδη προ φόρων/(χορηγήσεις+καταθέσεις)

Υπολογίζει τα κέρδη του τραπεζικού ιδρύματος σε σχέση με το σύνολο των χορηγήσεων και των καταθέσεων.

✓ **Ρευστότητα**

- Χορηγήσεις/Καταθέσεις

Δίχως την απαιτούμενη ρευστότητα να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις της, μπορεί να αποτύχει.

- Σύνολο Ενεργητικού/Σύνολο χορηγήσεων

Υψηλή τιμή σημαίνει χαμηλή αποδοτικότητα και χαμηλό κίνδυνο.

✓ **Κεφαλαιακή επάρκεια**

- Σύνολο ιδίων κεφαλαίων/Σύνολο Ενεργητικού

Υψηλή τιμή του δείκτη σημαίνει χαμηλή ανάγκη για εξωτερική χρηματοδότηση, δηλαδή υψηλή αποδοτικότητα.

5.1 ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΕΣ ΓΙΑ ΤΡΑΠΕΖΕΣ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Η Εθνική Τράπεζα Ελλάδος Α.Ε. ιδρύθηκε το 1841 και εισήχθη στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών το 1880. Για 160 χρόνια παρουσίασε σημαντικές επιτυχίες και αδιάλειπτη λειτουργία στον οικονομικό βίο της χώρας. Έτσι η Τράπεζα έχει εξελιχθεί

σε ένα σύγχρονο και ολοκληρωμένο όμιλο εταιρειών παροχής χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών, καλύπτοντας με αυτό τον τρόπο τις συνεχώς διευρυμένες ανάγκες των πελατών της. Μέχρι την ίδρυση της Τράπεζας της Ελλάδος το 1928, η Εθνική Τράπεζα είχε το εκδοτικό προνόμιο στην Ελλάδα για την έκδοση του νομίσματος. Στη συνέχεια, το 1953, η Τράπεζα συγχωνεύτηκε με την «Τράπεζα Αθηνών», που είχε ιδρυθεί το 1893. Μέσα στο 1998, η Τράπεζα προέβη στη συγχώνευση δι' απορροφήσεως της θυγατρικής της «Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.», η οποία είχε προέλθει από τη συγχώνευση δύο πρώην θυγατρικών της εταιρειών, της «Εθνική Κτηματική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.» και της «Εθνική Στεγαστική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.», με κύριο στόχο την καλύτερη εξυπηρέτηση των πελατών της στον τομέα της στεγαστικής και κτηματικής πίστης. Έπειτα, το 1999 η μετοχή της Εθνικής Τράπεζαςπραγματεύεται στο Χρηματιστήριο Αθηνών ενώ το 2002 προχώρησε σε συγχώνευση της θυγατρικής της Εθνική Τράπεζα Επενδύσεων Βιομηχανικής Ανάπτυξης ΑΕ. Επιπροσθέτως, το 2013 αγόρασε το 84,5% του μετοχικού κεφαλαίου της EUROBANK έπειτα από προσφορά που είχε υποβάλλει η Εθνική Τράπεζα προς τους μετόχους της EUROBANK για ανταλλαγή μετοχών. Τέλος, το ίδιο έτος κατάφερε να αποκτήσει το «υγιές» τμήμα του ενεργητικού και του παθητικού της τράπεζας Probank και της τράπεζας FBB ώστε να συνεισφέρει στην ανάπτυξη και διαμόρφωση του πιστωτικού συστήματος της χώρας.

❖ Οικονομικά μεγέθη

Ο παρακάτω πίνακας μας δείχνει την εξέλιξη των βασικών οικονομικών μεγεθών του Ομίλου της Εθνικής τράπεζας.

Πίνακας 1. Οικονομικά μεγέθη της Εθνικής τράπεζας 2008-2016

Ποσά σε εκατ.€	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ενεργητικό	101.838	113.394	120.744	106.732	104.798	110.930	115.464	111.232	78.944
Συν.καταθέσεων	67.656	71.194	68.039	59.543	58.722	62.876	64.929	42.959	40.459
Συν.χορηγήσεων	73.076	74.752	77.262	71.496	69.136	67.250	68.109	45.375	41.643
Κέρδη προ φόρων	1.937	1.252	677	-13.420	-1.973	-179	-1.815	-3.608	87
Συν.ιδίων κεφαλαίων	8.267	9.827	10.805	-253	-1.887	7.111	10.466	10.466	7.587

Πηγή:www.nbg.gr

Ανάλυση οικονομικών μεγεθών

- Σύμφωνα με το πίνακα 1 παρατηρούμε στο σύνολο των οικονομικών μεγεθών βελτίωση σε μεγάλο βαθμό μέχρι το έτος 2014. Συγκεκριμένα, το ενεργητικό

παρουσίασε αύξηση από 101.838 εκατ. ευρώ το 2008 σε 115.464 εκατ. ευρώ το 2014, ενώ από το 2014 έως το 2016 παρουσίασε όμως μία σταδιακή μείωση (από 111.232 εκατ. ευρώ το 2015 σε 78.944 εκατ. ευρώ το 2016).

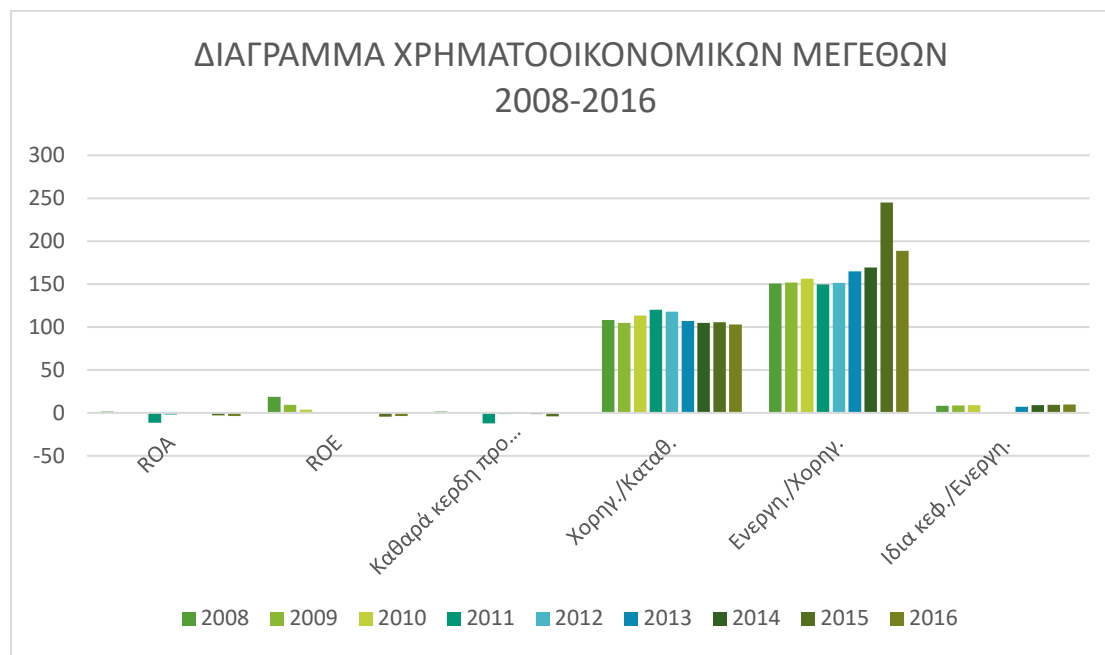
- Ένα βασικό μέγεθος για τα ξένα κεφάλαια είναι οι καταθέσεις των πελατών. Το 2012 παρουσιάζεται μία σημαντική πτώση των καταθέσεων από 67.656 εκατ. ευρώ το 2008 σε 58.722 εκατ. ευρώ το 2012, στη συνέχεια είχε μία μικρή βελτίωση όμως το 2016 μειώθηκε σε 40.459 εκατ. ευρώ. Αυτό συνέβη γιατί οι ελληνικές καταθέσεις απομακρύνθηκαν στο εξωτερικό λόγω πολιτικής αβεβαιότητας και συνεχιζόμενης ύφεσης που επικρατούσε. Για το σύνολο των ιδίων κεφαλαίων παρατηρείται μία συνεχής αύξηση μέχρι το 2011. Από το 2012 έως το 2014 μειώθηκε σε μικρό βαθμό και έως το 2016 μειώθηκε αισθητά.
- Τα κέρδη προ φόρων λόγω του «haircut» του ελληνικού χρέους το 2011 παρουσιάζουν μεγάλη πτώση δηλαδή οι ζημιές ανήλθαν ως εξής για τα έτη 2011 (13.420 εκατ. ευρώ), 2012 (1.973 εκατ. ευρώ) και το έτος 2013 (179 εκατ. ευρώ) και συνεχίστηκε όπως φαίνεται στον πίνακα 1 έως το 2015 με μία μικρή αύξηση το 2016.

❖ Χρηματοοικονομικά μεγέθη

Πίνακας 2.Χρηματοοικονομικοί δείκτες της Εθνικής Τράπεζας 2008-2016.

ΠΟΣΟΣΤΟ %	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ROA	1,51	0,82	0,34	-11,6	-2,05	0,72	0,05	-3,08	-3,67
ROE	18,7	9,4	3,72	-	-	-	0,63	-4,38	-3,8
Καθαρά κερδη προ φόρων/(Χορηγ.+Καταθ.)	1,38	0,86	0,44	-12,3	-1,49	-0,13	-1,36	-4,06	0,1
Χορηγ./Καταθ.	108,01	105	113,56	120,07	117,73	106,96	104,9	105,62	102,92
Ενεργη./Χορηγ.	150,52	151,7	156,28	149,47	151,58	164,95	169,15	245,14	188,58
Ιδια κεφ./Ενεργη.	8,11	8,67	9,03	-	-	7,09	9,08	9,4	9,66

Διάγραμμα 1: Διάγραμμα χρηματοοικονομικών μεγεθών 2008-2016 Εθνικής Τάπεζας

Ανάλυση χρηματοοικονομικών μεγεθών

- Ο δείκτης ROA, δείκτης απόδοσης στοιχείων ενεργητικού μας δείχνει τον τρόπο με τον οποίο η διοίκηση του ομίλου χρησιμοποιεί το ενεργητικό που έχει στη διάθεσή της με κύριο στόχο τη δημιουργία κερδών. Με βάση τον πίνακα και τους υπολογισμούς που κάναμε παρατηρούμε το δείκτη αυτό να μειώνεται. Αυτό οφείλεται στη μείωση των κερδών και την αύξηση του ενεργητικού. Από το 2011 και μετά η Εθνική Τράπεζα παρουσιάζει χαμηλή αποδοτικότητα καθώς έχει αρνητικές τιμές λόγω των αρνητικών καθαρών κερδών που παρουσίασε ο Όμιλος τις χρονιές 2011, 2012, 2013, 2015 και 2016.
- Ο δείκτης ROE είναι ο δείκτης απόδοσης ιδίων κεφαλαίων ο οποίος εκφράζει την αποτελεσματικότητα με την οποία η τράπεζα αξιοποιεί τα κεφάλαια των ιδιοκτητών της. Στον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι ο δείκτης αυτός εμφανίζει διακυμάνσεις για το χρονικό διάστημα που εξετάζουμε.
- Ο δείκτης κέρδη προ φόρων/(χορηγήσεις+καταθέσεις) μετρά τα τραπεζικά κέρδη σε σχέση με τις κυριότερες πηγές εσόδων ενός τραπεζικού ιδρύματος. Στον πίνακα ο δείκτης αυτός μειώνεται σημαντικά από το 2008 έως το 2015, όπου από το 2011 και μετά παρουσιάζει αρνητικές τιμές.
- Ο δείκτης χορηγήσεις/καταθέσεις δείχνει την δυνατότητα των τραπεζών να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους. Όπως φαίνεται στον πίνακα ο δείκτης αυτός έχει μία ανοδική σταθερή πορεία διότι οι χορηγήσεις καλύπτουν τις καταθέσεις δείχνοντας χαμηλή ρευστότητα.

- Ο δείκτης Ενεργητικό/χορηγήσεις εκφράζει την αναλογία των δανείων της τράπεζας. Στον πίνακα βλέπουμε μία ανοδική πορεία λόγω της κρίσης που επικρατεί.
- Ο δείκτης Ιδίων κεφαλαίων/ενεργητικό φαίνεται να περνάει αρκετά στάδια δηλαδή αρχικά έχει ανοδική πορεία, το 2011 και το 2012 έχει αρνητικές τιμές λόγω της μείωσης των κεφαλαίων εκείνης της χρονιάς ενώ από το 2013-2016 αυξάνεται και πάλι.

ALPHA BANK

Η ALPHA Bank ιδρύθηκε στην Καλαμάτα το 1879 από τον Ιωάννη Φ. Κωστόπουλο όταν δημιούργησε μια εμπορική επιχείρηση στην Καλαμάτα. Το 1918 το τραπεζικό τμήμα του οίκου «Ι.Φ. Κωστοπούλου» μετονομάστηκε σε «Τράπεζα Καλαμών». Το 1924 η έδρα της εταιρείας μεταφέρθηκε στην Αθήνα και η τράπεζα ονομάστηκε «Τράπεζα Ελληνικής Εμπορικής Πίστεως». Το 1947 η επωνυμία άλλαξε σε «Τράπεζα Εμπορικής Πίστεως», αργότερα 1972 «Τράπεζα Πίστεως» και τέλος το Μάρτιο του 1994 σε «Alpha Τράπεζα Πίστεως». Η τράπεζα αυτή γνώρισε μεγάλη ανάπτυξη τις τελευταίες δεκαετίες εκτός από την προσφορά απλών τραπεζικών υπηρεσιών και προϊόντων εξελίχθηκε σε έναν ολοκληρωμένο «Όμιλο παροχής οικονομικών υπηρεσιών».

Το 1999 πραγματοποιήθηκε η εξαγορά του 51% των μετοχών της Ιονικής Τράπεζας. Στις 11 Απριλίου του 2000 εγκρίθηκε η συγχώνευση της Ιονικής Τραπεζής με απορρόφηση από την Alpha Τράπεζα Πίστεως. Η νέα διευρυμένη τράπεζα που προέκυψε μετά τη συγχώνευση ονομάζεται Alpha Bank.

Την 1 Φεβρουαρίου 2013, σε συνέχεια της συμφωνίας εξαγοράς της Εμπορικής Τραπεζής την 16 Οκτωβρίου του 2012 από την Alpha Bank A.E μετά της CreditAgricola S.A και της της λήψεως των οικείων κανονιστικών εγκρίσεων Ελληνικές και Κυπριακές Κεντρικές Τράπεζες και Επιτροπές Ανταγωνισμού το σύνολο του μετοχικού κεφαλαίου της Εμπορικής μεταβιβάστηκε από την CreditAgricole στην Alpha Bank.

Η νομική συγχώνευση δ' απορροφήσεως της Εμπορικής Τραπεζής από την Alpha Bank ολοκληρώθηκε την 28 Ιουνίου 2013. Η εξαγορά των εργασιών Λιανικής Τραπεζικής της Citibank στην Ελλάδα ολοκληρώθηκε επιτυχώς την 30 Σεπτεμβρίου 2014.

Η Alpha Bank, τράπεζα εμπιστοσύνης και σταθερό σημείο αναφοράς στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα, είναι μια από τις μεγαλύτερες ιδιωτικές τράπεζες, με ευρύτατο δίκτυο άνω των 1000 σημείων εξυπηρέτησης στην Ελλάδα και έναν από τους υψηλότερους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας στην Ευρώπη.

Οι δραστηριότητές τις καλύπτουν ολόκληρο το φάσμα των οικονομικών υπηρεσιών. Αναγνωρίζεται ως πρωτοπόρος στην εισαγωγή νέων ηλεκτρονικών υπηρεσιών, όπως για παράδειγμα:

- Το **Alphaphone** για τραπεζικές υπηρεσίες μέσω τηλεφώνου
- Το **Alphaline** για τραπεζικές συναλλαγές μέσω υπολογιστή
- Το **Alpha Web Banking** για τραπεζικές συναλλαγές μέσω internet
- Το **Alpha Mobile Banking** για τραπεζικές συναλλαγές μέσω κινητού

Αναπτύσσει επίσης τις υπηρεσίες της και στον τομέα της ναυτιλίας και δημιουργεί νέους πολυδιάστατους λογαριασμούς καταθέσεων και σύγχρονους λογαριασμούς χορηγήσεων. Με τις εταιρείες του Ομίλου της καλύπτει το σύνολο του χρηματοοικονομικού τομέα παρέχοντας ολοκληρωμένες υπηρεσίες όπως:

- Χρηματοδοτικές, με τις εταιρίες Alpha Leasing και ABC Factors
- Χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, με την Alpha finance, την Alpha Asset Management A.E.Δ.Α.Κ. και την Αναπτυξιακή Διαχείρισης Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων Θεσσαλίας και Στερεάς Ελλάδος.
- Επενδύσεων, με την Alpha Ventures και την Ιονική Συμμετοχών
- Παροχής υπηρεσιών, με την Alpha Υποστηρικτών Εργασιών
- Κτηματικές, με την Alpha Αστικά Ακίνητα
- Ξενοδοχειακές, με την Ιονική Ξενοδοχειακές Επιχειρήσεις.

❖ Οικονομικά μεγέθη

Παρακάτω διατίθεται η εξέλιξη των βασικών οικονομικών μεγεθών του Ομίλου της Alpha Bank.

Πίνακας 3.Οικονομικά μεγέθη της Alpha Bank 2008-2016.

Ποσά σε εκατ.€	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ενεργητικό	65.216	69.480	66.798	59.148	58.357	73.697	72.936	69.296	64.872
Συν.καταθέσεων	42.547	42.916	38.293	28.399	28.451	42.485	42.901	31.435	32.946
Συν.χορηγήσεων	50.705	51.400	49.304	44.876	40.495	51.678	49.557	46.186	44.409
Κέρδη προ φόρων	626	502	216	-4.732	-1.345	2278	-1.025	-2.067	-9678
Συν.ιδίων κεφαλαίων	3.941	5.973	5.784	1966	773	8.336	7.707	9.054	9.113

Πηγή:www.alpha.gr

Ανάλυση οικονομικών μεγεθών

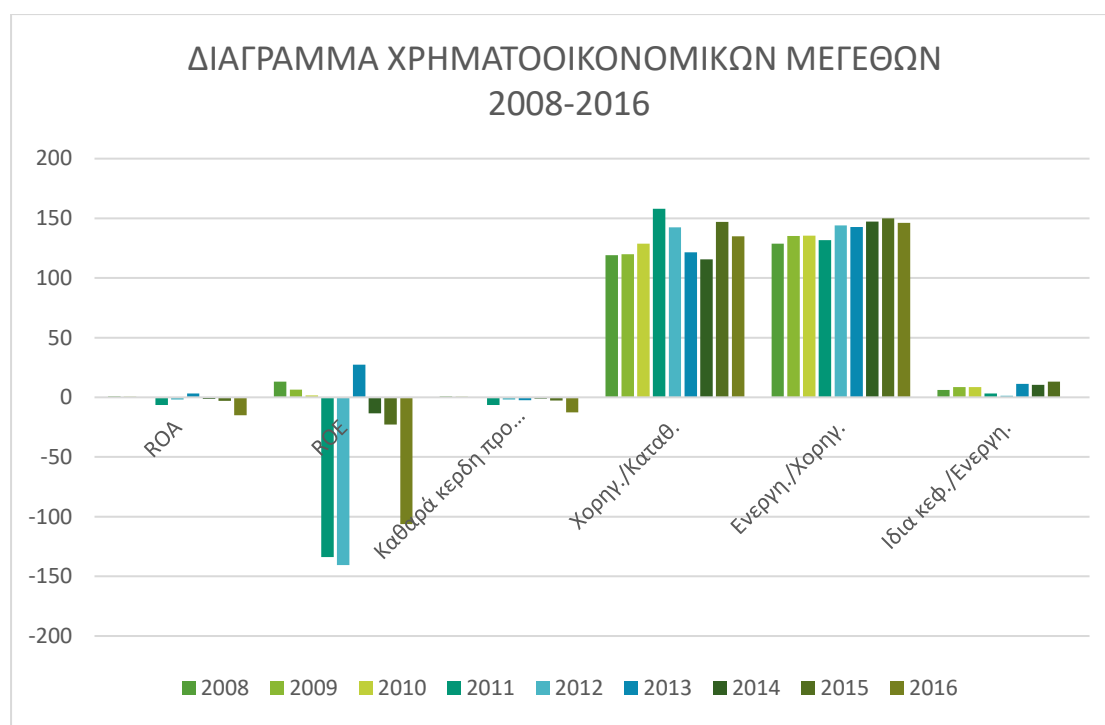
- Μελετώντας τα οικονομικά μεγέθη της Alpha Bank διαπιστώνουμε ότι το ενεργητικό σημείωσε αύξηση τα έτη 2013, 2014 η οποία δεν συνεχίστηκε.
- Όσον αφορά τις καταθέσεις και τις χορηγήσεις την περίοδο της οικονομικής κρίσης ο Όμιλος της Alpha Bank έλαβε δραστικά μέτρα ώστε να μειωθεί το δανειακό χαρτοφυλάκιο κατά 21%. Σκοπός της ενέργειας αυτής ήταν να καταφέρει να εξισορροπήσει τις επιπτώσεις από την απώλεια των καταθέσεων.
- Τα ίδια κεφάλαια αυξήθηκαν αρκετά το 2009 και μειώθηκαν αρκετά το 2012. Τα καθαρά κέρδη προ φόρων σημείωσαν πτώση και κυρίως το 2011, 2012 και 2014 όπου εμφάνισαν αρνητικές τιμές.

❖ Χρηματοοικονομικά μεγέθη

Πίνακας 4. Χρηματοοικονομικοί δείκτες της Alpha Bank 2008-2016

ΠΟΣΟΣΤΟ %	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ROA	0,79	0,56	0,13	-6,44	-1,86	3,09	-1,41	-2,98	-14,9
ROE	13,02	6,55	1,49	-133,8	-140,5	27,33	-13,3	-22,8	-10620
Καθαρά κερδη προ φόρων/ (Χορηγ.+Καταθ.)	0,67	0,53	0,25	-6,46	-1,95	2,42	-1,11	-2,63	-12,5
Χορηγ./Καταθ.	119,17	119,77	128,75	158,02	142,33	121,64	115,51	146,93	134,8
Ενεργη./Χορηγ.	128,62	135,18	135,48	131,8	144,11	142,61	147,18	150,04	146,08
Ιδια κεφ./Ενεργη.	6,04	8,6	8,66	3,32	1,32	11,31	10,57	13,07	14,05

Διάγραμμα 2: Διάγραμμα χρηματοοικονομικών μεγεθών 2008-2016 Alpha Bank

Ανάλυση χρηματοοικονομικών μεγεθών

- Παρατηρώντας τον πίνακα χρηματοοικονομικών δεικτών θα δούμε ότι στην τιμή του ROA την μεγαλύτερη τιμή την έχει το 2013 με (3,09 εκ. ευρώ) και την μικρότερη το 2016 με (-14,91 εκ. ευρώ). Το ίδιο διαπιστώνουμε και για την τιμή ROE αντίστοιχα για το 2013 με την μεγαλύτερη τιμή (27,33 εκ. €) και το 2016 με την μικρότερη τιμή (-106,20 εκ. ευρώ). Για το αποτέλεσμα αυτό ευθύνεται η μείωση των κερδών και η ταυτόχρονη αύξηση του ενεργητικού. Οι αρνητικές τιμές οφείλονται στις ζημιές που είχε υποστεί ο Όμιλος εκείνες τις χρονιές.
- Για τον δείκτη Κέρδη προ φόρων/(Χορ.+Κατ.) παρατηρούμε ότι γίνεται αρνητικός λόγω των ζημιών που εμφανίστηκαν. Τη μεγαλύτερη τιμή την έχει στο έτος 2013 (2,42 εκ. ευρώ) και την μικρότερη το 2016 (-12,5 εκ. ευρώ).
- Ο δείκτης Χορηγήσεις/Καταθέσεις βλέπουμε ότι ξεπερνάει την μία μονάδα διότι οι χορηγήσεις υπερκαλύπτουν τις καταθέσεις. Η μεγαλύτερη τιμή εμφανίζεται το 2011 με (158,02 εκ. ευρώ).
- Ο δείκτης Ενεργητικό/Χορηγήσεις εμφανίζει πτωτική πορεία από το 2008 έως το 2011 με την μεγαλύτερη τιμή να εμφανίζεται στο έτος 2015 με (150,04 εκ. ευρώ) δείχνοντας μία μικρή αύξηση.
- Τέλος ο δείκτης Ίδια κεφάλαια/Ενεργητικό το 2011 και το 2012 εμφανίζει μία απότομη πτώση λόγω μείωσης των ιδίων κεφαλαίων.

EUROBANK

Το 1990 ιδρύθηκε η Ευρωεπενδυτική Τράπεζα με βασική δραστηριότητα την παροχή επενδυτικών υπηρεσιών (Private Banking). Ο επαναπροσδιορισμός των στρατηγικών στόχων του ιδρύματος και η σημερινή μορφή της επήλθε μετά την απελευθέρωση του τραπεζικού κλάδου και μετά από μία σειρά συγχωνεύσεων και εξαγορών.

Σημαντικό κομμάτι της πορείας της αποτέλεσε το 1997 όταν η Ευρωεπενδυτική Τράπεζα μετονομάστηκε σε EFG Τράπεζα EUROBANK, αλλά και το 2000 όταν η EFG Τράπεζα EUROBANK συγχωνεύτηκε με την Τράπεζα Εργασίας και μετονομάστηκε πλέον σε EFG Eurobank Ergasias A.E. Η επωνυμία αυτή διατηρήθηκε μέχρι και το 2012 οπότε και η Τράπεζα πήρε την επωνυμία Eurobank Ergasias A.E.

Η Τράπεζα Eurobank Ergasias A.E διαθέτει μία πλήρη γκάμα τραπεζικών και χρηματοοικονομικών υπηρεσιών που προσφέρουν τα σύγχρονα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα επεκτείνοντας τις δραστηριότητές της τόσο στα Βαλκάνια όσο και σε Ευρωπαϊκές χώρες όπως η Κύπρος, το Λουξεμβούργο και την Μεγάλη Βρετανία. Επιπλέον θεωρείται η μεγαλύτερη ιδιωτική τράπεζα στην Τραπεζική Επιχειρήσεων, κυριαρχεί στην Επενδυτική Τραπεζική και κατέχει την πρώτη θέση της αγοράς στο Project Finance, στο Trade Finance, στις υπηρεσίες Leasing και Factoring. Είναι επίσης, από τους μεγαλύτερους Διαχειριστές Περιουσίας νοικοκυριών και επιχειρήσεων, κατέχοντας την κορυφαία θέση στα Αμοιβαία Κεφάλαια και το Private Banking, ενώ βρίσκεται στην κορυφή της αγοράς στη Θεσμική Διαχείριση.

Χαρτοφυλακίων και τις υπηρεσίες Θεματοφυλακής. Η Τράπεζα έχει καθοριστική συμμετοχή στο Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ) και το Ταμείο Εγγυοδοσίας Μικρών και πολύ Μικρών Επιχειρήσεων (ΤΕΜΠΜΕ). Σε ότι αφορά στις Μεγάλες και Μεσαίες ελληνικές επιχειρήσεις, η τράπεζα στηρίζει επιλεγμένους τομείς, όπως οι Εξαγωγές, ο Τουρισμός, η Ενέργεια, η Καινοτομία, η Υγεία και η Τυποποίηση Τροφίμων, τομείς που είναι καθοριστικοί για τη συνολική ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας.

❖ Οικονομικά μεγέθη

Πίνακας 5.Οικονομικά μεγέθη της Eurobank 2008-2016.

Ποσά σε εκατ.€	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ενεργητικό	82.202	84.169	87.188	76.822	67.653	77.586	75.518	73.553	66.393
Συν.καταθέσεων	45.656	46.808	44.435	32.459	30.752	41.535	40.878	31.446	34.031
Συν.χορηγήσεων	55.878	55.837	56.268	48.094	43.171	45.610	42.133	39.893	39.058
Κέρδη προ φόρων	88	398	136	-6.975	-1.688	-1927	-1.678	-2.086	160
Συν.ιδίων κεφαλαίων	4.623	6.314	6.314	-655	875	3.496	6.304	7.132	7.355

Πηγή:www.eurobank.gr

Ανάλυση οικονομικών μεγεθών

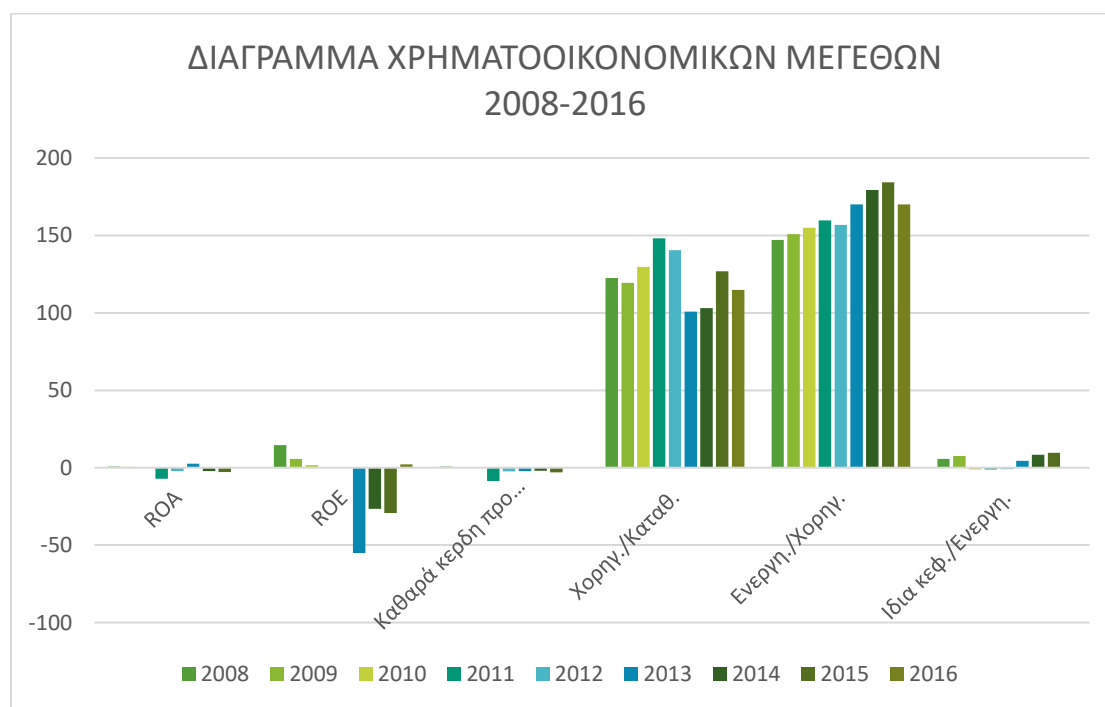
- Σημαντικό ρόλο για την ανάπτυξη του Ομίλου Eurobank έπαιξαν οι συγχωνεύσεις που γίνανε. Το Ενεργητικό αυξήθηκε κατά τη διάρκεια των ετών 2009-2010 ενώ το 2011 και 2012 μειώθηκε αλλά αυξήθηκε το 2012 και 2014 και συνέχισε με πτωτική πορεία και τελικά το 2015 και 2016 μειώθηκε πάλι.
- Το σύνολο των καταθέσεων εμφάνισαν μείωση το 2011 και 2012 ενώ στην πορεία τα έτη 2013 και 2014 αυξήθηκαν και τελικά κατέληξαν να μειωθούν ξανά τα έτη 2015 και 2016. Οι χορηγήσεις αυξήθηκαν τις χρονιές 2009 και 2010 όμως συνέχισαν με πτωτική πορεία έως το 2016.
- Τα καθαρά κέρδη προ φόρων μειώθηκαν σημαντικά σε όλο το διάστημα που εξετάζουμε. Τέλος, τα ίδια κεφάλαια εμφάνισαν αύξηση το 2009 και 2010 αλλά στη συνέχεια μειώθηκαν σημαντικά 2011 και 2012 παίρνοντας αρνητικές τιμές.

❖ Χρηματοοικονομικοί δείκτες

Πίνακας 6. Χρηματοοικονομικοί δείκτες της Eurobank 2008-2016.

ΠΟΣΟΣΤΟ %	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ROA	0,82	0,43	0,13	-7,15	-2,13	2,48	-2,22	-2,84	0,25
ROE	14,64	5,73	1,85	-	-	-55,12	-26,62	-29,25	2,18
Καθαρά κερδη προ φόρων/(Χορηγ.+Καταθ.)	0,81	0,39	0,14	-8,66	-2,28	-2,21	-2,02	-2,93	0,22
Χορηγ./Καταθ.	122,39	119,29	126,63	148,17	140,38	100,81	103,07	126,87	114,78
Ενεργη./Χορηγ.	147,11	150,74	154,95	159,73	156,71	170,11	179,24	184,38	169,99
Ιδια κεφ./Ενεργη.	5,62	7,5	-1,14	-1,14	-0,97	4,51	8,35	9,7	11,08

Διάγραμμα 3: Διάγραμμα χρηματοοικονομικών μεγεθών 2008-2016 EUROBANK

Ανάλυση χρηματοοικονομικών μεγεθών

- Με βάση τον παραπάνω πίνακα διαπιστώνουμε ότι έπαιξε σπουδαίο ρόλο οι εξαγορές και συγχωνεύσεις στην εξέλιξη του Ομίλου της Eurobank.
- Ο δείκτης ROA την περίοδο 2011, 2012, 2014 και 2015 πήρε αρνητικές τιμές διότι τα οικονομικά μεγέθη που παρουσίασε ο Όμιλος Eurobank εκείνη την περίοδο και συγκεκριμένα τα καθαρά κέρδη, είχαν αρνητικές τιμές. Ωστόσο την υψηλότερη τιμή την είχαν το έτος 2008, στην αρχή της οικονομικής κρίσης.
- Ο δείκτης ROE τα έτη 2011 και 2012 δεν ορίζεται, διότι ο Όμιλος τα έτη αυτά είχε αρνητικά καθαρά κέρδη καθώς και αρνητικά ίδια κεφάλαια. Γενικότερα ο δείκτης ρευστότητας ακολούθησε καθοδική πορεία τις χρονιές που μελετάμε.
- Ο δείκτης Κέρδη προ φόρων/(Χορ.+Κατ.) από έτη 2008 έως 2015 ακολούθησε πτωτική πορεία και αυτό κυρίως λόγω ζημιών του Ομίλου.
- Ο δείκτης Χορηγήσεις/Καταθέσεις ξεπερνάει την μονάδα σε όλα τα έτη. Αυτό σημαίνει την έντονη πιστωτική επέκταση του Ομίλου στην ελληνική αγορά.
- Ο δείκτης Ενεργητικό/Χορηγήσεις παρουσιάζει αύξηση την χρονική περίοδο που εξετάζουμε με μία μείωση να παρουσιάζεται το 2016.
- Τέλος, ο δείκτης Ίδια κεφάλαια/Ενεργητικό μειώνεται τις χρονιές 2010 έως 2012 παίρνοντας αρνητικές τιμές ενώ στην πορεία αυξάνεται από τα έτη 2013 έως και το 2016.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Η Τράπεζα Πειραιώς ιδρύθηκε το 1916 έχοντας την έδρα της στην Αθήνα. Το 1918 εισάχθηκαν οι μετοχές της στο Χρηματιστήριο Αθηνών, ενώ το 1963 εντάσσεται στον Όμιλο της Εμπορικής Τράπεζας. Από το 1975 περνά στον έλεγχο του δημοσίου και αργότερα το 1991 ιδιωτικοποιήθηκε. Λίγο αργότερα το 1998 προχωρά στην εξαγορά της τράπεζας της Μακεδονίας-Θράκης και της τράπεζας Credit Lyonnais Hellas ενώ το 2000 κατάφερε να ενισχύσει τις τραπεζικές της δραστηριότητες σε όλα την Ελλάδα λόγω της αγοράς των τραπεζών της Μακεδονίας-Θράκης και Χίου. Η Τράπεζα Πειραιώς εκτός από την Ελλάδα επεκτάθηκε στην Κύπρο με την ίδρυση της Τράπεζας Πειραιώς Κύπρου αλλά και σε χώρες του εξωτερικού όπως σε χώρες της Νοτιοανατολικής Ευρώπης και της Ανατολικής Μεσογείου. Έπειτα, το 2012 η Τράπεζα Πειραιώς κατάφερε να αποκτήσει ένα από τα τμήματα της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδος και το 2013 λόγω των οικονομικών δυσκολιών απέκτησε τις τραπεζικές δραστηριότητες της Τράπεζας Κύπρου, της Cyrgus Popular Bank, της Ελληνικής Τράπεζας καθώς και της Millennium Bank Ελλάδας. Μετά από αυτές τις εξαγορές η

Τράπεζα Πειραιώς έχει καταφέρει να ενσωματώσει στα συστήματα της όλες τις τραπεζικές δραστηριότητες που χρειάζονται ώστε να μπορεί να προσφέρει στους πελάτες της ολοκληρωμένη τραπεζική εξυπηρέτηση. Το όραμα της Τράπεζας Πειραιώς είναι: <<να αποτελεί την πλέον αξιόπιστη τράπεζα στην Ελλάδα, δημιουργώντας αξία για τους μετόχους, τους πελάτες και τους εργαζόμενους της>>. Τέλος, η τράπεζα έχει συνεισφέρει στην ανάπτυξη της Πράσινης Τραπεζικής με σκοπό την προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος και παράλληλα έχει διαμορφώσει μια σειρά θεματικών μουσείων στην Ελλάδα, τα οποία προσφέρουν στο κοινό αξιόλογες πολιτιστικές δραστηριότητες.

Πίνακας 7.Οικονομικά μεγέθη της τράπεζας Πειραιώς 2008-2016

Ποσά σε εκατ.€	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ενεργητικό	54.890	54.280	57.680	49.352.308	78.835	92.010	89.290	87.528	81.501
Συν.καταθέσεων	31.294	30.755	29.995	22.038	36.971	54.279	54.831	38.952	42.365
Συν.χορηγήσεων	39.016	37.688	37.688	37.058	50.573	76.114	72.983	68.071	66.648
Κέρδη προ φόρων	137.089	286.615	10.749	(7.477.273)	(1.185.367)	(1.747.712)	(3.047.698)	(2.929.953)	(167.781)
Συν.ιδίων κεφαλαίων	3.025	3.614	2.762	2.711	6.114	8.543	7.322	10.021	9.824

- Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε ότι υπήρχαν κάποιες διακυμάνσεις στο σύνολο του ενεργητικού κυρίως κατά τη διάρκεια των 2011-2013 δηλαδή υπάρχει μια συνεχής αύξηση ενώ από το 2014-2016 υπάρχει μία σταθερή μείωση χωρίς ιδιαίτερα πολλές μεταβολές στις τιμές.
- Το σύνολο των καταθέσεων του Ομίλου της Τράπεζας Πειραιώς κατά τη διάρκεια των 2008-2010 παρουσίασε μικρές διακυμάνσεις στις τιμές δηλαδή από 31.294 εκατ. ευρώ το 2008 σε 30.755 εκατ. ευρώ το 2009. Το 2011 παρατηρούμε μια μείωση κατά 23% σε σχέση με την προηγούμενη χρονιά. Παράλληλα το 2013 μέχρι και το 2014 υπάρχει μια αύξηση της τάξης του 31,8% ενώ βλέπουμε ότι τις επόμενες χρονιές παρατηρείται και πάλι μείωση στο σύνολο των καταθέσεων.
- Στο σύνολο των χορηγήσεων το 2012 παρατηρείται μια σημαντική αύξηση της τάξης του 26,7% σε σύγκριση με την προηγούμενη χρονιά όπως επίσης η

αύξηση αυτή διαμορφώθηκε με τον ίδιο τρόπο και τις επόμενες χρονιές χωρίς ιδιαίτερες διακυμάνσεις στις τιμές.

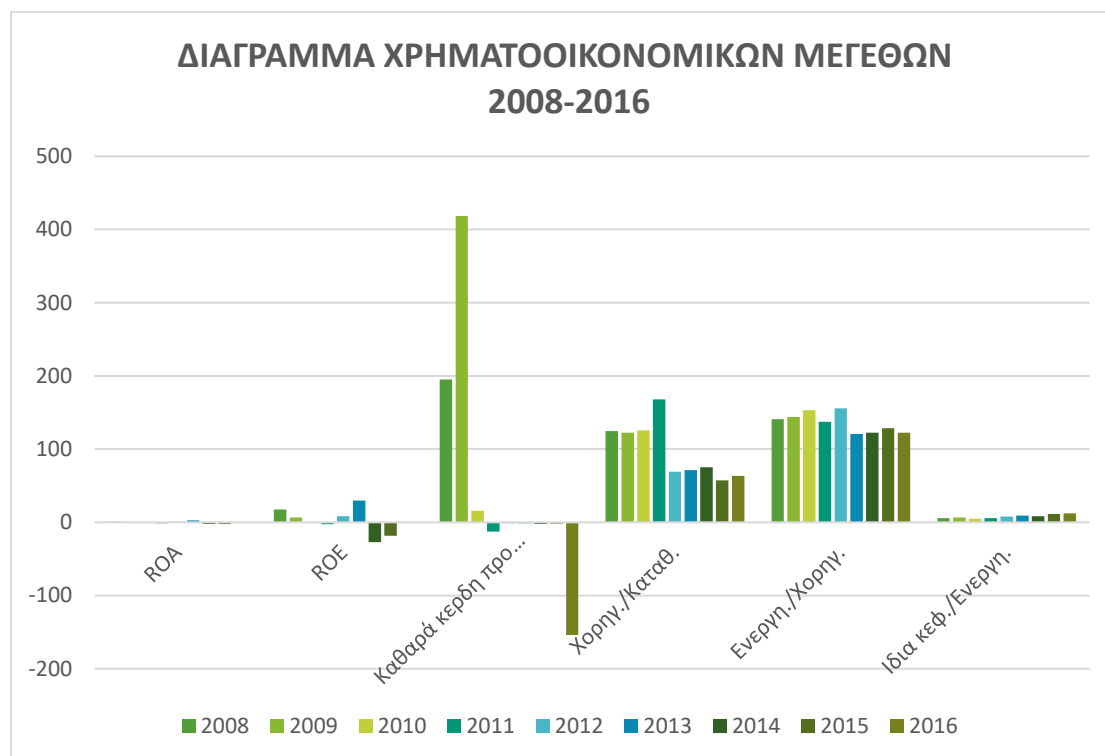
- Τα κέρδη προ φόρων από το 2011 και μετά λόγω των οικονομικών δυσκολιών που επικρατούσαν στη χώρα μας καθώς και της αύξησης της ανεργίας στο 17,7% βλέπουμε από τον πίνακα οι τιμές να εμφανίζουν ζημίες και να ανέρχονται το 2011 στα (7.477.273 εκατ. ευρώ).

Πίνακας 8.Χρηματοοικονομικοί δείκτες της τράπεζας Πειραιώς 2008-2016

ΠΟΣΟΣΤΟ %	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
ROA	0.96	0.43	0.0069	-1.33	0.72	2.75	-2.2	-2.12	-0.0049
ROE	17.5	6.50	0.14	-2.42	8.39	29.6	-26.9	-18.54	-0.04
Καθαρά κερδη προ φόρων/(Χορηγ.+Καταθ.)	194.9	418.7	15.8	-12.65	-1.35	-1.33	-2.38	-1.56	-153.9
Χορηγ./Καταθ.	124.6	122.4	125.6	168.1	69.2	71.3	75.12	57.22	63.56
Ενεργη./Χορηγ.	140.7	144	153	137.17	155.88	120.88	122.34	128.58	122.28
Ιδια κεφ./Ενεργη.	5.51	6.65	4.78	5.49	7.75	9.28	8.20	11.44	12.05

Διάγραμμα 4: Διάγραμμα χρηματοοικονομικών μεγεθών 2008-2016 Τράπεζας Πειραιώς

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΙΝΑΚΑ ΑΡΙΘΜΟΔΕΙΚΤΩΝ

- Ο αριθμοδείκτης ROA κατά τη διάρκεια των ετών 2008-2010 παρουσιάζει μια μείωση όπου οφείλεται στη σταδιακή μείωση των καθαρών κερδών που έγινε κατά τη διάρκεια αυτών των ετών. Το 2011 παρατηρείται αρνητική τιμή στο δείκτη καθώς επίσης και τις χρονιές 2014-2016 λόγω των αρνητικών τιμών των καθαρών κερδών.
- Ο δείκτης ROE εμφανίζει παρόμοια αποτελέσματα με εκείνα του δείκτη ROA αφού τα καθαρά κέρδη φέρουν τις ίδιες τιμές. Ωστόσο τα ίδια κεφάλαια από το 2012 μέχρι και το 2016 παρουσιάζουν σταδιακή αύξηση.
- Ο δείκτης καθαρά κέρδη προ φόρων/(χορηγήσεις+καταθέσεις) κατά τη διάρκεια των ετών 2008-2009 φέρει σταδιακή αύξηση ενώ από τον πίνακα παρατηρείται μία μείωση καθ' όλη τη χρονική περίοδο 2011-2016 με αρνητικές τιμές. Αυτό οφείλεται κυρίως στις αρνητικές τιμές των καθαρών κερδών προ φόρων της τράπεζας αφού εμφάνισαν ζημίες στα αποτελέσματα χρήσης στα έτη εκείνα.
- Ο δείκτης χορηγήσεις/καταθέσεις από το 2008 μέχρι και το 2011 οι τιμές του είναι ολοένα και αυξανόμενες. Παρατηρούμε ότι οι τιμές των χορηγήσεων δηλαδή τα δάνεια που έδινε η τράπεζα στους πελάτες της ήταν υψηλότερα από αυτά των καταθέσεων των πελατών και αυτό οφείλεται στην έλλειψη ρευστότητας του Ομίλου της τράπεζας. Αντίθετα από το 2012-2016 οι τιμές

του αριθμοδείκτη αυτού αρχίζουν και μειώνονται σταδιακά χωρίς όμως να υπάρχουν ιδιαίτερες μεταβολές στις τιμές των χορηγήσεων αφού οι τιμές αυτές υπερτερούσαν σε σχέση με τις τιμές των χορηγήσεων.

- Ο δείκτης ενεργητικό/χορηγήσεις κατά τη διάρκεια των 2008-2012 παρουσιάζει σταθερές αυξανόμενες τιμές με μικρές διακυμάνσεις από τη μία χρονιά στην άλλη. Από το 2013-2016 παρατηρούνται χαμηλές τιμές για το δείκτη αυτό όπου φαίνεται και η σταδιακή μείωση του ενεργητικού στον παραπάνω πίνακα. Συμπεραίνουμε ότι για τα έτη αυτά ο όμιλος της τράπεζας Πειραιώς δεν είχε την απαραίτητη ρευστότητα με αποτέλεσμα να έχει επίσης υψηλό κίνδυνο.
- Ο δείκτης ίδια κεφάλαια/ενεργητικό παρουσιάζει ανοδική πορεία για όλα τα έτη. Επειδή η τιμή του δείκτη αυξάνεται συνεχώς αυτό μας δείχνει ότι ο όμιλος της τράπεζας Πειραιώς έχει ολοένα και λιγότερη ανάγκη για εξωτερικό δανεισμό.

5.2 ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΤΟΥ ΚΛΑΔΟΥ

Στους παρακάτω πίνακες παρουσιάζονται ο αριθμός των τραπεζικών καταστημάτων και του συνόλου του προσωπικού σε όλη την Αττική, στη Θεσσαλονίκη καθώς και στην υπόλοιπη Ελλάδα.

Εθνική Τράπεζα	Νομός Αττικής	Θεσσαλονίκη	Λοιπής χώρας	Σύνολο	Σύνολο προσωπικού
2008	209	52	318	579	13.163
2009	212	52	311	575	12.534
2010	213	50	311	574	12.217
2011	208	52	282	542	11.640
2012	193	47	271	511	11.230
2013	213	49	278	540	12.818
2014	206	47	275	528	10.439
2015	203	47	276	526	10.939
2016	195	46	268	509	9.935

Alpha Bank	Νομός Αττικής	Θεσσαλονίκη	Λοιπής χώρας	Σύνολο	Σύνολο προσωπικού
2008	182	47	187	416	7.558
2009	190	49	192	431	7.501
2010	189	49	192	430	7.266
2011	182	46	186	414	6.997

2012	179	42	184	405	6.712
2013	271	63	292	626	10.452
2014	277	62	270	609	8.869
2015	276	62	270	608	10.939
2016	231	51	235	517	8.543

Τράπεζα Πειραιώς	Νομός Αττικής	Θεσσαλονίκη	Λοιπής χώρας	Σύνολο	Σύνολο προσωπικού
2008	154	44	158	356	5.118
2009	152	44	161	357	5.049
2010	152	44	162	352	4.853
2011	139	43	162	344	4.662
2012	242	75	468	785	9.629
2013	359	103	495	957	14.110
2014	269	80	454	803	14.278
2015	230	68	411	709	14.254
2016	218	64	380	662	13.192

Eurobank	Νομός Αττικής	Θεσσαλονίκη	Λοιπής χώρας	Σύνολο	Σύνολο προσωπικού
2008	202	53	173	428	7.680
2009	207	49	176	432	7.573
2010	194	49	176	419	7.392
2011	182	48	172	402	7.195
2012	168	47	159	374	7.170
2013	240	65	232	537	9.158
2014	224	61	221	506	9.040
2015	225	61	200	486	8.672
2016	194	54	190	438	8.153

Πηγή: hba.gr

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΑΡΑΠΑΝΩ ΠΙΝΑΚΕΣ

- ❖ **Εθνική Τράπεζα:** Από τον πίνακα παρατηρούμε ότι υπάρχει μια σταδιακή μείωση στο σύνολο του προσωπικού από το 2008-2012. Το 2013 φαίνεται ότι υπάρχει μια αύξηση της τάξης του 12% αλλά, ο αριθμός του προσωπικού μειώνεται σταδιακά από το 2014 μέχρι και το 2016.
- ❖ **Alpha Bank:** Από τον πίνακα παρατηρούμε ότι και εδώ υπάρχει μια σταδιακή μείωση του συνόλου του προσωπικού από το 2008-2012. Το 2013 παρατηρείται επίσης μια αύξηση όπως και στην Εθνική Τράπεζα, της τάξης του 35% ενώ αύξηση υπάρχει και κατά το 2015 της τάξης του 18% σε σύγκριση με το 2014.

- ❖ **Τράπεζα Πειραιώς:** Στην τράπεζα αυτή φαίνεται ότι ενώ υπάρχει μια μείωση κατά τη διάρκεια των 2008-2011, το 2012 σε σύγκριση με τις προηγούμενες τράπεζες παρατηρείται αύξηση του προσωπικού της τάξης του 51%. Επίσης η αύξηση αυτή είναι σταθερή χωρίς ιδιαίτερες μεταβολές και κατά τη διάρκεια των 2013-2016.
- ❖ **Eurobank:** Η τράπεζα αυτή από το 2008-2012 παρουσιάζει σταδιακή μείωση του προσωπικού της ενώ από το 2013 υπάρχει μια αύξηση της τάξης του 21%, όπου μέχρι και το 2016 αρχίζει σταδιακά να μειώνεται με μικρές μεταβολές του αριθμού του προσωπικού.

5.3 ΜΕΤΟΧΕΣ ΤΡΑΠΕΖΩΝ

Ο γενικός όρος μετοχές είναι ουσιαστικά μερίδια ιδιοκτησίας σε μια επιχείρηση. Είναι απαιτήσιες πάνω στα στοιχεία Ενεργητικού και εισοδήματος της, και προσφέρουν όχι μόνο τη συμμετοχή του επενδυτικού κοινού στο κεφάλαιο της, αλλά και τη δυνατότητα στην επιχείρηση να αντλεί τα απαιτούμενα για επενδύσεις κεφάλαια.

Είναι μακροπρόθεσμα προϊόντα διότι δεν έχουν ημερομηνία λήξης και περιοδικά οι επιχειρήσεις διανέμουν μέρος των κερδών τους στους μετόχους με την μορφή μερίσματος. Όσο υψηλότερο είναι το καθαρό εισόδημα της επιχείρησης, τόσο μεγαλύτερη θα είναι η απόδοση για τους μετόχους.

Οι παράγοντες που επηρεάζουν τις χρηματιστηριακές αγορές μπορούν να διαχωριστούν σε διεθνείς και αφορούν την παγκόσμια οικονομία, σε εγχώριους και αφορούν την εγχώρια οικονομία, σε παράγοντες που αφορούν τον κλάδο αλλά και την ίδια την εταιρία. Ας δούμε όμως πιο ονομαστικά μερικά στοιχεία που επηρεάζουν τις τιμές των μετοχών:

- Το ανοδικό και πτωτικό κλίμα (bullish and bearish markets)
- Οι τιμές των μετοχών
- Η διακύμανση των επιτοκίων
- Οι ανακοινώσεις κερδών
- Οι συστάσεις του οικονομικού τύπου
- Η τεχνική διόρθωση
- Το short selling
- Οι εκλογές

✓ Alpha Bank

Στη συνέχεια θα αναλύσουμε τις τιμές των μετοχών από το 2008 έως και το Δεκέμβριο του 2016 και θα δούμε πως επηρεάστηκαν από την κρίση τα μακροοικονομικά δεδομένα δηλαδή το ΑΕΠ, η ανεργία και ο πληθωρισμός.

Πίνακας 9. Μηνιαία τιμή μετοχής Alpha Bank 2008-2016

Close	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ιανουάριος	356,6278	106,7612	125,7077	76,3162	27,1029	22,6452	33,5000	16,2000	1,8300
Φεβρουάριος	326,1246	68,1454	123,5680	85,5882	23,7151	18,1875	36,6500	18,5000	1,5700
Μάρτιος	340,7272	80,8010	124,9945	81,1305	17,4386	12,6599	35,7500	13,7500	1,9600
Απρίλιος	355,3298	120,8770	108,7684	70,2537	18,9007	17,1355	34,8500	15,5500	1,9100
Μάιος	357,9258	135,8041	81,1305	56,3456	15,6912	33,5000	34,5000	16,7000	2,4400
Ιούνιος	311,5220	126,5558	72,0368	61,8732	22,4669	21,5000	34,0000	16,1000	1,6200
Ιούλιος	308,2770	150,0822	103,9540	54,5625	21,5754	22,5000	30,0000		1,7700
Αύγουστος	283,6148	187,4000	90,9375	40,2978	24,0717	25,4000	33,3000	4,2000	1,7200
Σεπτέμβριος	246,6216	204,4363	82,0221	23,7151	29,5993	28,4000	30,7000	5,3500	1,4800
Οκτώβριος	184,6417	215,6316	84,8750	17,6526	32,0956	33,1000	26,0000	5,7500	1,5600
Νοέμβριος	129,1518	163,1526	76,1379	12,2142	27,4596	33,0000	26,1000	2,3500	1,9000
Δεκέμβριος	108,7082	146,2132	67,7574	9,5930	25,6765	31,5500	23,4000	2,4900	1,9000

Μέση ετήσια τιμή	275,77	142,16	95,16	49,13	23,82	24,96	31,56	10,63	1,81
------------------	--------	--------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	------

Πίνακας 10. Ποσοστιαία μεταβολή μετοχής Alpha Bank

% Chg	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ιανουάριος	-11,73	-1,79	-14,02	12,63	182,53	-11,81	6,18	-30,77	-26,51
Φεβρουάριος	-8,55	-36,17	-1,70	112,15	-12,50	-19,69	9,40	14,20	-14,21
Μάρτιος	4,48	18,57	1,15	-5,21	-26,45	-30,39	-2,46	-25,68	24,84
Απρίλιος	4,29	49,60	-12,98	-13,41	8,38	35,35	-2,52	13,09	-2,55
Μάιος	0,73	12,35	-25,41	-19,80	-16,98	95,50	-1,00	7,40	27,75
Ιούνιος	-12,96	-6,81	-11,21	9,81	43,18	-35,82	-1,45	-3,59	-33,61
Ιούλιος	-1,04	18,59	44,31	-11,82	-3,97	4,65	-11,76		9,26
Αύγουστος	-8,00	24,86	-12,52	-26,14	11,57	12,89	11,00	-73,91	-2,82
Σεπτέμβριος	-13,04	9,09	-9,80	-41,15	22,96	11,81	-7,81	27,38	-13,95
Οκτώβριος	-25,13	5,48	3,48	-25,56	8,43	16,55	-15,31	7,48	5,41
Νοέμβριος	-30,05	-24,34	-10,29	-30,81	-14,44	-0,30	0,38	-59,13	21,79
Δεκέμβριος	-15,83	-10,38	-11,01	-21,46	-6,49	-4,39	-10,34	5,96	0,00

Διάγραμμα 5: Μέσος όρος μετοχής Alpha Bank

✓ Τράπεζα Πειραιώς

Πίνακας 11. Μηνιαία τιμή μετοχής Τράπεζας Πειραιώς 2008-2016

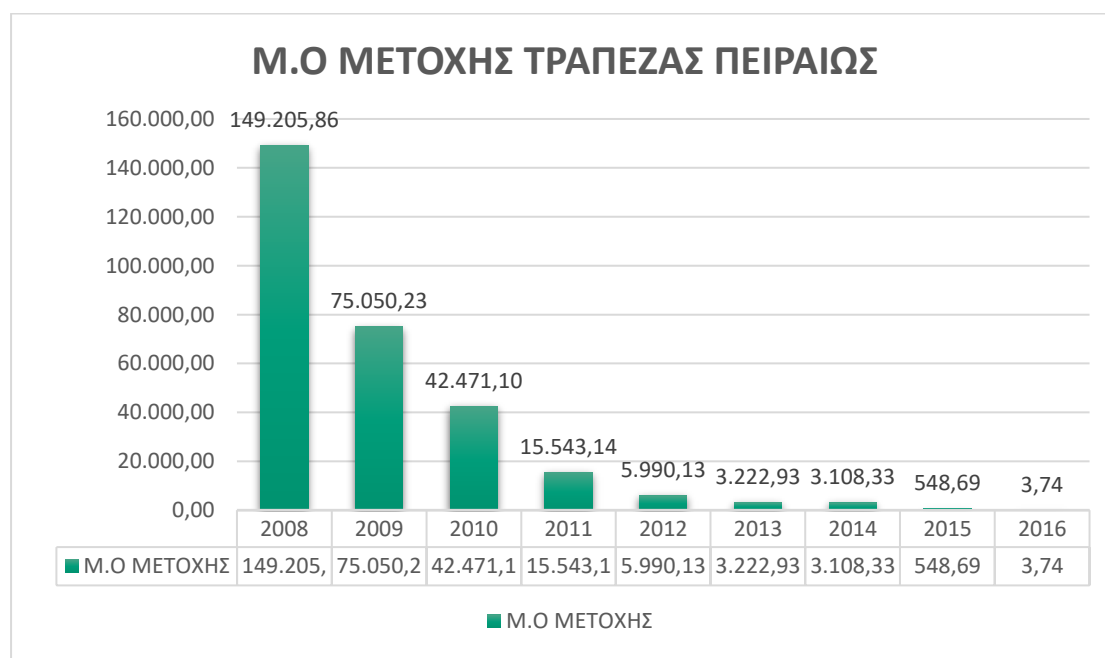
Close	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ιανουάριος	192.794,7730	47.155,8241	57.420,4929	29.039,5267	11.895,7097	4.915,7251	3.640,0000	1.036,0000	3,6200
Φεβρουάριος	179.192,1315	35.004,1309	56.864,8107	28.864,5898	8.309,5031	4.670,8154	4.000,0000	1.136,0000	3,1200
Μάρτιος	176.652,9717	45.342,1385	59.921,0628	24.491,1671	5.125,6514	3.411,2697	4.000,0000	718,0000	4,5400
Απρίλιος	198.054,4611	63.478,9939	52.789,8080	19.243,0599	4.548,3596	3.708,6624	3.400,0000	792,0000	5,2000
Μάιος	195.878,0384	73.272,8959	37.879,0026	17.668,6277	3.638,6877	3.498,7382	3.600,0000	1.014,0000	5,4200
Ιούνιος	156.521,0622	65.755,7257	32.322,1807	18.718,2491	4.530,8659	2.460,0000	3.240,0000	800,0000	3,2200
Ιούλιος	174.657,9176	77.239,8243	46.955,1450	15.744,3217	3.883,5994	1.930,0000	3.160,0000	172,0000	3,0000
Αύγουστος	167.765,9126	101.504,6133	37.971,6163	11.370,8990	4.425,9038	2.220,0000	3.000,0000	-	2,9200
Σεπτέμβριος	131.492,2017	117.341,5557	33.618,7725	8.222,0347	6.227,7539	2.500,0000	2.680,0000	156,0000	2,6800
Οκτώβριος	89.777,4343	109.747,2324	34.637,5231	3.673,6751	7.277,3754	3.060,0000	2.320,0000	186,0000	3,0200
Νοέμβριος	69.645,5248	89.835,2873	25.468,7670	5.055,6766	6.105,2981	3.240,0000	2.440,0000	20,0000	3,9800
Δεκέμβριος	58.037,9373	74.924,4819	33.803,9999	4.425,9038	5.912,8675	3.060,0000	1.820,0000	5,5600	4,1800

Μέσος όρος μετοχής	149.205,46	75.050,23	42.471,10	15.543,14	5.990,13	3.222,93	3.108,33	548,69	3,74
---------------------------	-------------------	------------------	------------------	------------------	-----------------	-----------------	-----------------	---------------	-------------

Πίνακας 12. Ποσοστιαία μεταβολή μετοχής Τράπεζας Πειραιώς

%Chg	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ιανουάριος	-20,37	-18,75	-23,36	-14,09	+168,77	-16,86	+13,07	-43,08	-34,89
Φεβρουάριος	-7,06	-25,77	-0,97	-0,60	-30,15	-4,98	+15,61	+9,65	-13,81
Μάρτιος	-1,42	+29,53	+5,37	-15,15	-38,32	-26,97	0,00	-36,80	+45,51
Απρίλιος	+12,11	+40,00	-11,90	-21,43	-11,26	+8,77	-15,00	+10,31	+14,54
Μάιος	-1,10	+15,43	-28,25	-8,18	-20,00	-5,66	+5,88	+28,03	+4,23
Ιούνιος	-20,09	-10,26	-14,67	+5,94	+24,52	-29,69	-10,00	-21,10	-40,59
Ιούλιος	+11,59	+17,46	+45,27	-15,89	-14,29	-21,54	-2,47	-	-6,83
Αύγουστος	-3,95	+31,41	-19,13	-27,78	+13,96	+15,03	-5,06	-78,50	-2,67
Σεπτέμβριος	-21,62	+15,60	-11,46	-27,69	+40,71	+12,61	-10,67	-9,30	-8,22
Οκτώβριος	-31,72	-6,47	+3,03	-55,32	+16,85	+22,40	-13,43	+19,23	+12,69
Νοέμβριος	-22,42	-18,14	-26,47	+37,62	-16,11	+5,88	+5,17	-89,25	+31,79
Δεκέμβριος	-16,67	-16,60	+32,73	-12,46	-3,15	-5,56	-25,41	-72,20	+5,03

Διάγραμμα 6: Μέσος όρος μετοχής Τράπεζας Πειραιώς

✓ Εθνική Τράπεζα

Πίνακας 13. Μηνιαία τιμή μετοχής Εθνικής Τράπεζας 2008-2016

Close	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ιανουάριος	2.286,6839	779,027	1.024,6223	531,7719	207,1350	88,1265	49,3500	13,8750	0,2490
Φεβρουάριος	2.059,1532	580,9318	876,7849	510,6818	177,0062	74,4933	53,4000	20,1000	0,2000
Μάρτιος	1.901,0193	674,9930	953,5836	472,2677	144,6179	49,9384	59,1000	16,5000	0,2500
Απρίλιος	2.022,7483	942,9788	790,3864	394,6862	126,5406	47,8293	42,0000	18,7500	0,2600
Μάιος	2.159,2677	1.138,2003	641,9089	369,0768	76,0750	79,5000	39,3000	17,4000	0,2870
Ιούνιος	1.693,1025	1.171,3288	570,2302	371,3365	105,4505	37,5000	40,0500	18,0000	0,1920
Ιούλιος	1.803,1365	1.310,6974	716,1477	356,2721	95,6587	39,4500	36,1500	-	0,2020
Αύγουστος	1.792,4880	1.398,3759	637,4290	232,7444	106,2037	45,9000	39,1500	7,8000	0,2110
Σεπτέμβριος	1.656,4246	1.567,9730	540,0573	207,1350	141,6050	45,0000	34,8000	5,7750	0,1840
Οκτώβριος	1.011,6021	1.618,5321	592,7826	129,5535	134,8260	62,2500	28,8000	10,1700	0,1870
Νοέμβριος	875,5387	1.254,3784	488,8385	149,8904	99,4248	68,7000	28,8000	1,2150	0,2200
Δεκέμβριος	780,8859	1.158,3800	455,6969	122,0213	97,1651	57,7500	22,0500	0,3450	0,2480

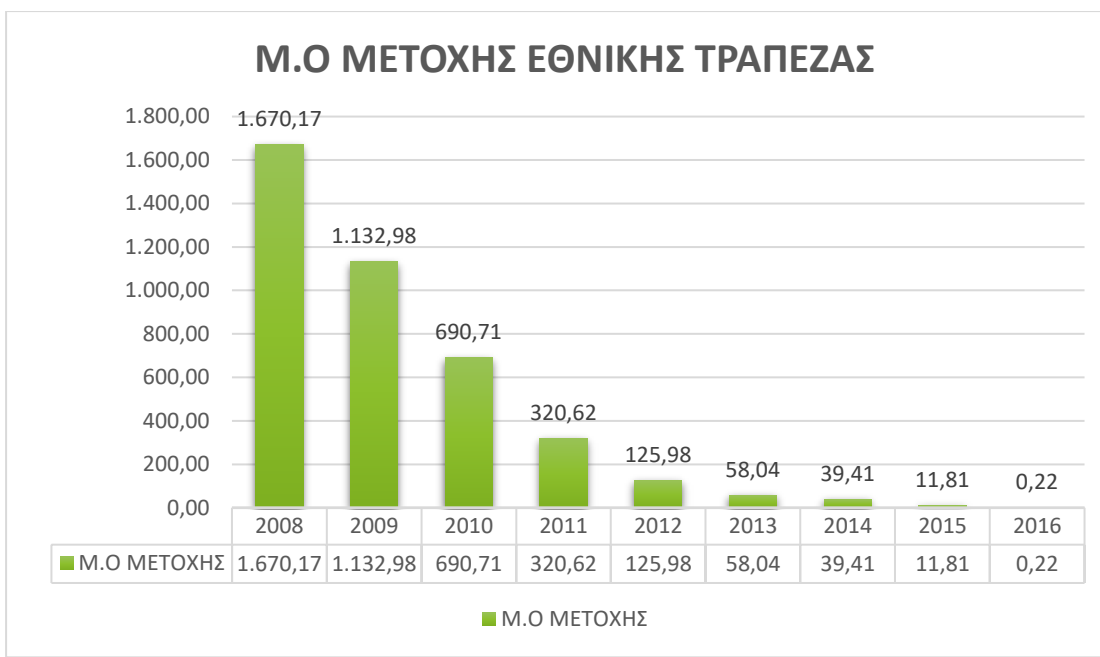
Μέσος όρος μετοχής	1670,17	1132,98	690,71	320,62	125,98	58,04	39,41	11,81	0,22
--------------------	---------	---------	--------	--------	--------	-------	-------	-------	------

Πίνακας 14: Ποσοστιαία μεταβολή μετοχής Εθνικής Τράπεζας

%Chg	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ιανουάριος	+14,43	-0,15	-11,55	+16,69	+69,75	-9,30	-14,55	-37,07	-27,41
Φεβρουάριος	-9,95	-25,49	-14,43	-3,97	-14,55	-15,47	+8,21	+44,86	-19,68
Μάρτιος	-7,68	-16,19	+8,76	-7,52	-18,30	-32,96	+10,67	-17,91	+25,00
Απρίλιος	+6,40	+39,70	-17,11	-16,43	-12,50	-4,22	-28,93	+13,64	+4,00
Μάιος	+6,75	+20,70	-18,79	-6,49	-39,88	+66,22	-6,43	-7,20	+10,38
Ιούνιος	-21,59	+2,91	-11,17	+0,61	+38,61	-52,83	+1,91	+3,45	-33,10
Ιούλιος	+6,50	+11,90	+25,59	-4,06	-9,29	+5,20	-9,74	-	+5,21
Αύγουστος	-0,59	+6,69	-10,99	-34,67	+11,02	+16,35	+8,30	+56,67	+4,46
Σεπτέμβριος	-7,59	+12,13	-15,28	-11,00	+33,33	-1,96	-11,11	+25,96	-12,80
Οκτώβριος	-38,93	+3,22	+9,76	-37,45	-4,79	+38,33	-17,24	+76,10	+1,63
Νοέμβριος	-13,45	-22,50	-17,53	-15,70	-26,26	+10,36	0,00	-88,05	+17,65
Δεκέμβριος	-10,81	-7,65	-6,78	-18,59	-2,27	-15,94	-23,44	-71,77	+12,73

Διάγραμμα 7: Μέσος όρος μετοχής Εθνικής Τράπεζας

✓ **EUROBANK**

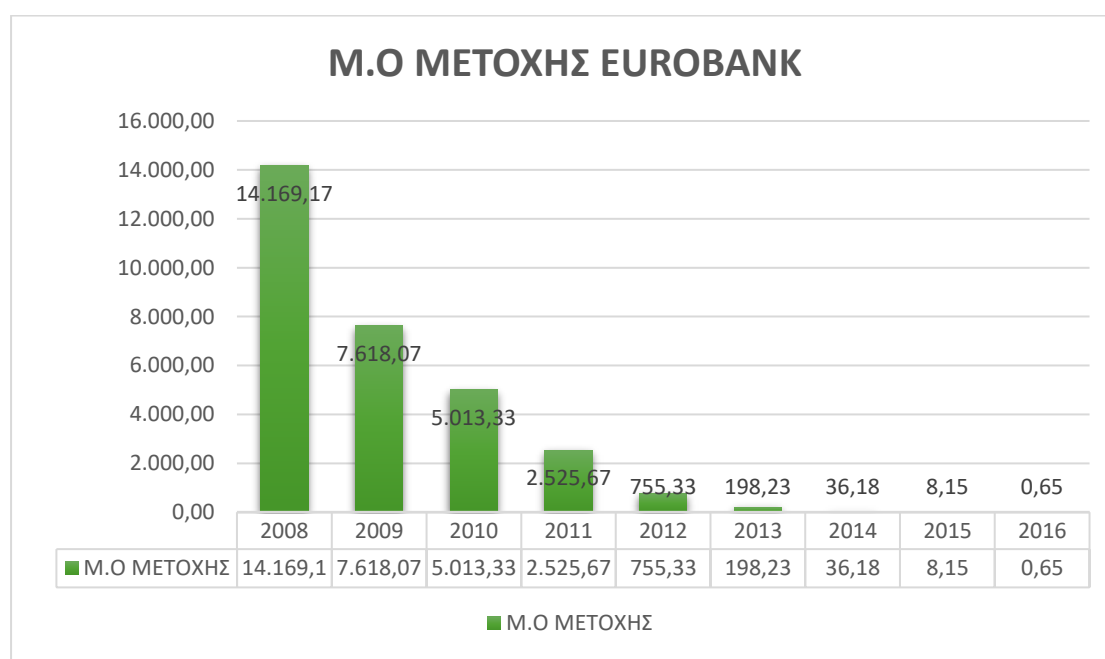
Πίνακας 15.Μηνιαία τιμή μετοχής EUROBANK 2008-2016

Close	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ιανουάριος	18.326,0	4.821,6	6.250,0	4.280,0	920,0	612,0	48,5	11,0	0,75
Φεβρουάριος	18.718,0	3.978,8	5.860,0	4.640,0	1.030,0	385,0	50,0	13,7	0,56
Μάρτιος	18.855,2	4.253,2	6.800,0	4.400,0	615,0	245,0	48,4	10,5	0,77
Απρίλιος	19.482,4	5.880,0	6.100,0	3.800,0	602,0	196,0	41,0	13,5	0,74
Μάιος	17.953,6	7.987,0	3.970,0	3.180,0	500,0	389,0	41,0	15,2	0,99
Ιούνιος	14.798,0	7.350,0	3.680,0	3.230,0	753,0	195,0	36,9	14,4	0,55
Ιούλιος	15.660,4	9.006,2	5.900,0	2.710,0	675,0	59,8	33,6	-	0,51
Αύγουστος	13.524,0	9.780,0	5.140,0	1.600,0	678,0	60,6	32,3	3,6	0,53
Σεπτέμβριος	12.446,0	10.750,0	4.420,0	930,0	1.060,0	49,5	31,2	2,2	0,50
Οκτώβριος	8.290,8	10.900,0	4.450,0	680,0	900,0	71,0	27,7	3,1	0,53
Νοέμβριος	6.389,6	8.830,0	3.840,0	479,0	690,0	60,5	24,9	1,4	0,70
Δεκέμβριος	5.586,0	7.880,0	3.750,0	379,0	641,0	55,3	18,7	1,04	0,64
Μέση ετήσια τιμή	14.169,17	7.618,07	5.013,33	2.525,67	755,33	198,23	36,18	8,15	0,65

Πίνακας 16. Ποσοστιαία μεταβολή μετοχής EUROBANK

% Chg	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ιανουάριος	-22,34	-13,68	-20,69	+14,13	+142,74	-4,52	-12,30	-41,18	-27,79
Φεβρουάριος	+2,14	-17,48	-6,24	+8,41	+11,96	-37,09	+3,09	+24,55	-24,63
Μάρτιος	+0,73	+6,90	+16,04	-5,17	-40,96	-36,36	-3,20	-23,36	+37,63
Απρίλιος	+3,33	+38,25	-10,29	-13,64	-2,11	-20,00	-15,29	+28,57	-5,01
Μάιος	-7,85	+35,83	-34,92	-16,32	-16,94	+98,47	+0,00	+12,59	+33,78
Ιούνιος	-17,58	-7,98	-7,30	+1,57	+50,60	-49,87	-10,00	-5,26	-44,44
Ιούλιος	+5,83	+22,53	+60,33	-16,10	-10,36	-69,33	-8,94	-	-7,27
Αύγουστος	-13,64	+8,59	-12,88	-40,96	+0,44	+1,34	-3,87	-75,00	+4,90
Σεπτέμβριος	-7,97	+9,92	-14,01	-41,88	+56,34	-18,32	-3,41	-38,89	-5,05
Οκτώβριος	-33,39	+1,40	+0,68	-26,88	-15,09	+43,43	-11,22	+40,91	+5,51
Νοέμβριος	-22,93	-18,99	-13,71	-29,56	-23,33	-14,79	-10,11	-54,81	+31,90
Δεκέμβριος	-12,58	-10,76	-2,34	-20,88	-7,10	-8,60	-24,90	-25,71	-8,73

Διάγραμμα 8: Μέσου όρου Μετοχής EUROBANK

ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΔΕΔΟΜΕΝΑ

5.3.1 Πληθωρισμός

Ένα από τα σοβαρότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα τελευταία χρόνια οι περισσότερες από τις ανεπτυγμένες οικονομίες είναι το πρόβλημα του πληθωρισμού. Ως πληθωρισμός ορίζεται η συνεχής αύξηση του γενικού επιπέδου τιμών μιας οικονομίας σε μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, που προκαλεί πτώση στην αγοραστική δύναμη, καθώς κάθε μονάδα χρήματος αγοράζει λιγότερα αγαθά και υπηρεσίες, όταν αυξάνεται το επίπεδο των τιμών, το πραγματικό εισόδημα μειώνεται και αντίστροφα. Συνέπειες πληθωρισμού:

- ✓ Σταθερά χρηματικά εισοδήματα
- ✓ Αποταμιεύσεις
- ✓ Δανειστές και χρεώστες

Αίτια του πληθωρισμού:

- ✓ Πληθωρισμός ζήτησης
- ✓ Πληθωρισμός κόστους
- ✓ Στασιμοπληθωρισμός

Ένα βασικό μέγεθος του πληθωρισμού είναι η ανεργία μιας χώρας το οποίο εξαρτάται από το μέγεθος του εργατικού δυναμικού και διαφέρει από περίοδο σε περίοδο. Η ανεργία έχει τρεις βασικές συνέπειες πρώτον: αποτελεί απώλεια παραγωγικών δυνάμεων, δηλαδή της εργασίας των ανέργων δεύτερων: σημαίνει απώλεια εισοδήματος για τον άνεργο και την οικογένεια του τρίτων: επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό, λόγω της παροχής των επιδομάτων ανεργίας προς τους ανέργους.

Πίνακας 17. Εξέλιξη ετήσιων και μηνιαίων μεταβολών Γενικού Δείκτη Τιμών καταναλωτή περιόδου 2008-2016

	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Ιανουάριος	96,980	98,683	101,028	106,283	108,748	108,973	107,371	104,324	103,558
Φεβρουάριος	96,245	97,782	100,491	104,900	107,101	107,175	105,943	103,655	103,120
Μάρτιος	98,457	99,732	103,654	108,319	110,133	109,904	108,423	106,100	104,508
Απρίλιος	99,081	100,033	104,874	108,994	111,069	110,408	108,920	106,625	105,284
Μάιος	99,776	100,270	105,712	109,189	110,708	110,213	108,053	105,731	104,812
Ιούνιος	99,677	100,202	105,434	108,954	110,374	109,950	108,749	106,404	105,648
Ιούλιος	98,903	99,465	104,929	107,445	108,883	108,132	107,396	105,001	103,906
Αύγουστος	97,973	98,733	104,200	105,939	107,784	106,406	106,091	104,543	103,552
Σεπτέμβριος	99,889	100,602	106,206	109,450	110,440	109,203	108,285	106,424	105,392

Οκτώβριος	99,891	101,109	106,375	109,564	111,344	109,129	107,300	106,316	105,803
Νοέμβριος	99,623	101,620	106,609	109,732	110,800	107,639	106,297	105,512	104,574
Δεκέμβριος	99,159	101,778	107,044	109,629	110,510	108,621	105,789	105,612	105,636
Μέσος ετησιος δείκτης	98,804	100,000	104,713	108,200	109,824	108,813	107,385	105,521	104,649
Ετήσια Μεταβολή %	4,2	1,2	4,7	3,3	1,5	-0,9	-1,3	-1,7	-0,8

Ο μέσος Δείκτης του δωδεκάμηνου Ιανουαρίου 2008 – Δεκεμβρίου 2008, σε σύγκριση προς τον ίδιο Δείκτη του δωδεκάμηνου του προηγούμενου έτους παρουσίασε αύξηση 4,2%, έναντι αύξησης 2,9%, που σημειώθηκε κατά τα αντίστοιχα προηγούμενα δωδεκάμηνα.

5.3.2 Ανεργία

Ορισμός: Ανεργία είναι ο αριθμός των ανθρώπων που ψάχνουν ενεργά για εργασία αλλά σήμερα δεν απασχολούνται.

$$\text{Δείκτης ανεργίας} = \frac{\text{Αριθμός ανέργων}}{\text{Αριθμός ανέργων} + \text{αριθμός απασχολούμενων}} \times 100$$

Ο δείκτης της ανεργίας μπορεί να μας δείξει ποια είναι η κατάσταση που υπάρχει σε μια αγορά εργασίας και ανάλογα με το δείκτη που προκύπτει, δηλαδή αν είναι υψηλός ή χαμηλός συμπεραίνουμε αν είναι εύκολη ή δύσκολη η εύρεση εργασίας. Επίσης, ο δείκτης της ανεργίας υποχωρεί όταν η οικονομία βρίσκεται σε φάση ανάπτυξης και ανακάμπτει όταν η οικονομία συρρικνώνεται.

2008	Άνεργοι	Ποσοστό ανεργίας
Ιανουάριος	390,8	7,9
Φεβρουάριος	402,4	8,1
Μάρτιος	410,9	8,2
Απρίλιος	396,9	7,9
Μάιος	362,9	7,3
Ιούνιος	369,4	7,4
Ιούλιος	371,9	7,5
Αύγουστος	376,4	7,6
Σεπτέμβριος	378,5	7,6
Οκτώβριος	381,4	7,6
Νοέμβριος	391,3	7,9

Δεκέμβριος	431,5	8,6
------------	-------	-----

2009	Άνεργοι	Ποσοστό ανεργίας
Ιανουάριος	456,7	9,1
Φεβρουάριος	455,8	9,1
Μάρτιος	459,2	9,1
Απρίλιος	462,9	9,2
Μάιος	463,5	9,2
Ιούνιος	473,0	9,4
Ιούλιος	483,1	9,6
Αύγουστος	489,1	9,7
Σεπτέμβριος	501,1	9,9
Οκτώβριος	509,7	10,1
Νοέμβριος	529,1	10,5
Δεκέμβριος	536,7	10,7

2010	Άνεργοι	Ποσοστό ανεργίας
Ιανουάριος	558,3	11,1
Φεβρουάριος	574,1	11,4
Μάρτιος	587,2	11,6
Απρίλιος	600,1	11,9
Μάιος	615,6	12,2
Ιούνιος	627,7	12,5
Ιούλιος	637,8	12,7
Αύγουστος	647,6	12,9
Σεπτέμβριος	668,9	13,4
Οκτώβριος	695,5	13,9
Νοέμβριος	711,5	14,2
Δεκέμβριος	732,7	14,7

2011	Άνεργοι	Ποσοστό ανεργίας
Ιανουάριος	747,6	15,0
Φεβρουάριος	764,4	15,4
Μάρτιος	794,5	16,0
Απρίλιος	808,6	16,4
Μάιος	835,6	17,0
Ιούνιος	850,1	17,3
Ιούλιος	875,1	17,8
Αύγουστος	918,2	18,7

Σεπτέμβριος	939,7	19,1
Οκτώβριος	993,3	20,2
Νοέμβριος	1000,9	20,6
Δεκέμβριος	1041,9	21,2

2012	Άνεργοι	Ποσοστό ανεργίας
Ιανουάριος	1050,9	21,4
Φεβρουάριος	1081,3	22,1
Μάρτιος	1107,1	22,7
Απρίλιος	1148,9	23,5
Μάιος	1178,8	24,1
Ιούνιος	1220,9	24,4
Ιούλιος	1237,6	25,3
Αύγουστος	1256,3	25,7
Σεπτέμβριος	1272,5	26,1
Οκτώβριος	1271,8	26,0
Νοέμβριος	1287,5	26,4
Δεκέμβριος	1279,6	26,3

2013	Άνεργοι	Ποσοστό ανεργίας
Ιανουάριος	1287,1	26,6
Φεβρουάριος	1287,8	26,7
Μάρτιος	1308,8	27,1
Απρίλιος	1338,6	27,6
Μάιος	1351,8	27,8
Ιούνιος	1351,4	27,8
Ιούλιος	1355,4	28,0
Αύγουστος	1348,4	27,8
Σεπτέμβριος	1357,2	27,9
Οκτώβριος	1340,5	27,7
Νοέμβριος	1331,7	27,6
Δεκέμβριος	1316,5	27,4

2014	Άνεργοι	Ποσοστό ανεργίας
Ιανουάριος	1301,6	27,1
Φεβρουάριος	1301,2	27,1
Μάρτιος	1293,3	26,9
Απρίλιος	1303,5	27,2
Μάιος	1307,0	27,1

Ιούνιος	1292,3	26,7
Ιούλιος	1274,7	26,4
Αύγουστος	1262,4	26,3
Σεπτέμβριος	1255,9	26,1
Οκτώβριος	1248,4	26,0
Νοέμβριος	1233,2	25,8
Δεκέμβριος	1230,7	25,8

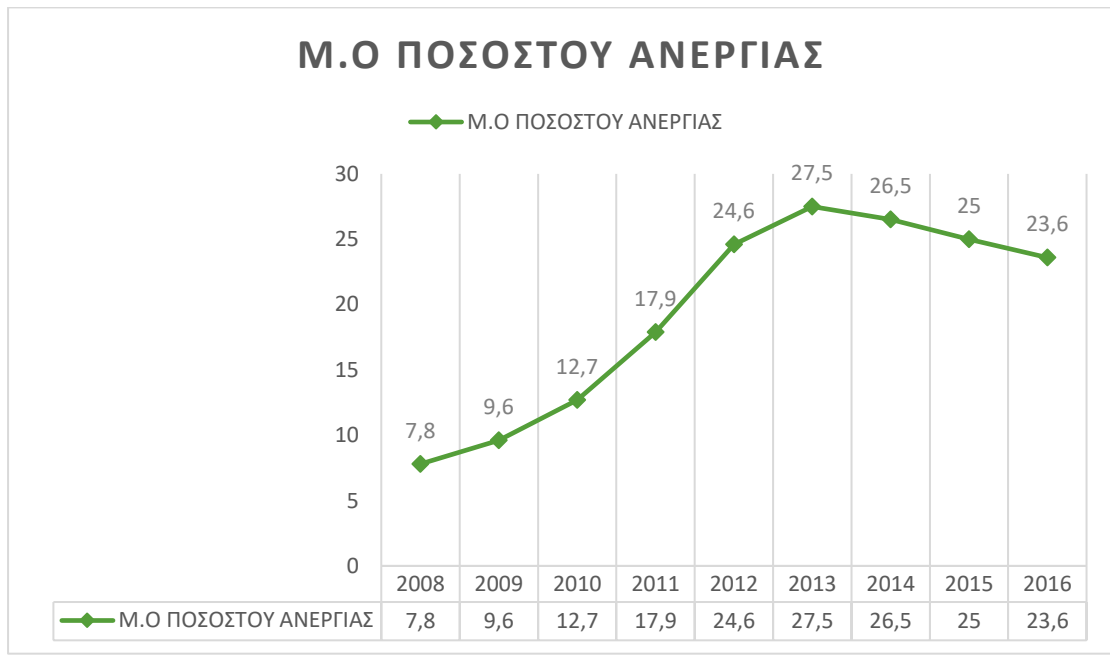
2015	Άνεργοι	Ποσοστό ανεργίας
Ιανουάριος	1227,4	25,8
Φεβρουάριος	1228,2	25,8
Μάρτιος	1223,8	25,7
Απρίλιος	1210,5	25,3
Μάιος	1202,6	25,1
Ιούνιος	1202,5	25,0
Ιούλιος	1199,5	24,9
Αύγουστος	1188,9	24,7
Σεπτέμβριος	1194,3	24,8
Οκτώβριος	1181,6	24,5
Νοέμβριος	1173,4	24,4
Δεκέμβριος	1156,8	24,0

2016	Άνεργοι	Ποσοστό ανεργίας
Ιανουάριος	1161,8	24,2
Φεβρουάριος	1146,8	23,9
Μάρτιος	1142,5	23,8
Απρίλιος	1132,4	23,6
Μάιος	1134,3	23,6
Ιούνιος	1132,8	23,5
Ιούλιος	1129,2	23,4
Αύγουστος	1126,6	23,4
Σεπτέμβριος	1115,7	23,2
Οκτώβριος	1113,4	23,3
Νοέμβριος	1115,3	23,3
Δεκέμβριος	1116,6	23,4

2017	Άνεργοι	Ποσοστό ανεργίας
Ιανουάριος	1100,8	23,1
Φεβρουάριος	1077,8	22,5
Μάρτιος	1056,1	22,1
Απρίλιος	1044,0	21,8
Μάιος	1039,9	21,7
Ιούνιος	1023,4	21,3
Ιούλιος	1003,1	21,0
Αύγουστος	994,1	20,8
Σεπτέμβριος	997,7	20,9
Οκτώβριος	996,0	20,9
Νοέμβριος	995,9	20,9

Πηγή: www.statistics.gr

Διάγραμμα 9: Μέσος Όρος ποσοστού ανεργίας 2008-2016

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

Στον παραπάνω πίνακα παρατηρούμε το ποσοστό της ανεργίας που καταγράφηκε κατά τη διάρκεια των ετών 2008-2016 στην Ελλάδα. Από τον πίνακα βλέπουμε ότι το ποσοστό είχε μια ανοδική πορεία μέχρι και το 2013 σημειώνοντας 27,5%, το μεγαλύτερο ποσοστό που έχει καταγράψει η ανεργία στην Ελλάδα σε άτομα ηλικίας 15-74 ετών. Συγκρίνοντας τα ποσοστά της ανεργίας από το 2008 μέχρι και το 2013 βλέπουμε να υπάρχει μια αρκετά μεγάλη απόκλιση της τάξης του 71,6%, δηλαδή η ανεργία από το 2008 μέχρι και το 2013 αυξήθηκε κατά 71,6%. Στα επόμενα τρία έτη

το ποσοστό της ανεργίας αρχίζει να μειώνεται χωρίς ιδιαίτερες μεταβολές όπου το 2016 σημείωσε 23,6%, δηλαδή μειώθηκε κατά 16,5% η ανεργία στην Ελλάδα

5.3.3 ΑΕΠ

Ορισμός: Το Ακαθάριστο εγχώριο προϊόν είναι η συνολική αξία όλων των αγαθών και υπηρεσιών, σε διάστημα ενός έτους, που παρήχθησαν σε μία χώρα εκφρασμένο σε χρήμα.

Μετατρέποντας τα προϊόντα και τις υπηρεσίες σε χρήμα λύνεται το πρόβλημα της μέτρησης ανομοιογενών προϊόντων και υπηρεσιών της παραγωγής μια οικονομίας, δημιουργείται, όμως, ένα άλλο πρόβλημα εξαιτίας της μεταβολής των τιμών σε αγαθά – υπηρεσίες διότι το ΑΕΠ μπορεί να μεταβληθεί είτε με την ποσότητα είτε με την τιμή. Επομένως έπρεπε να προσαρμοστούν οι μετρήσεις αυτές σε σταθερές τιμές ή αλλιώς σε Πραγματικό ΑΕΠ το οποίο μετράει την αξία της συνολικής παραγωγής σε τιμές του έτους βάσης.

$$\text{ΑΕΠ έτους σε σταθερές τιμές} = \frac{\text{ΑΕΠ έτους σε τρέχουσες τιμές}}{\text{Δείκτης τιμών έτους}} \times 100$$

Μέτρηση του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος:

- ✓ Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν ως Δαπάνη
  - Ιδιωτική κατανάλωση
  - Ακαθάριστη ιδιωτική επένδυση
- ✓ Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν ως Εισόδημα
  - Μισθοί
  - Πρόσοδοι περιουσίας
  - Τόκοι
  - Κέρδη

Πίνακας 18. Εξέλιξη ετήσιων και τριμηνιαίων μεταβολών ΑΕΠ περιόδου 2008-2016

	1ο Τρίμηνο	2ο Τρίμηνο	3ο Τρίμηνο	4ο Τρίμηνο	Μέση τιμή	Μέση μεταβολή %
Τρέχουσες τιμές 2008	60.535	60.458	60.838	59.859	60.423	-
Μεταβολή %	2,1	-0,1	0,6	-1,6	-	0,25
Τρέχουσες τιμές 2009	58.449	59.998	59.125	60.023	59.399	-

Μεταβολή %	-2,4	2,6	-1,5	1,5		0,050
Τρέχουσες τιμές 2010	58.934	57.341	55.541	54.820	56.659	-
Μεταβολή %	-1,8	-2,7	-3,1	-1,3	-	-2,23
Τρέχουσες τιμές 2011	53.370	52.508	51.286	49.983	51.787	-
Μεταβολή %	-2,6	-1,6	-2,1	-2,7	-	-2,25
Τρέχουσες τιμές 2012	49.131	47.960	47.326	46.934	47.838	-
Μεταβολή %	-1,7	-2,4	-1,3	0,8	-	-1,15
Τρέχουσες τιμές 2013	46.018	45.440	44.928	44.120	45.127	-
Μεταβολή %	-2,0	-1,3	-1,1	-1,8	-	-1,55
Τρέχουσες τιμές 2014	44.431	44.291	45.198	44.477	44.599	-
Μεταβολή %	0,7	-0,3	2,0	-1,6	-	0,20
Τρέχουσες τιμές 2015	44.241	44.096	43.678	43.970	43.996	-
Μεταβολή %	-0,5	-0,3	-0,9	0,7	-	-0,25
Τρέχουσες τιμές 2016	43.490	43.540	43.550	43.332	43.478	-
Μεταβολή %	-1,1	0,1	0,0	-0,5	-	-0,38

Πηγή: <http://www.statistics.gr>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ-ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

6.1 ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΙ ΑΝΑΛΥΣΗ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΟΣ

Στην παρούσα πτυχιακή θα εξετάσουμε ένα υπόδειγμα της μορφής $P=a + bM$ όπου P η τιμή δείκτη για να δούμε κατά πόσο επηρεάστηκε ο δείκτης της μετοχής (θετικά ή αρνητικά) από τον πληθωρισμό και την ανεργία. Στο υπόδειγμα αυτό χρησιμοποιήσαμε τη μέθοδο της πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης. Εάν υποθέσουμε ότι έχουμε την μορφή $y=a+bx$ μπορούμε να καταλάβουμε καλύτερα τις τιμές που θέλουμε να εξετάσουμε όπου $y=η$ τιμή δείκτη (εξαρτημένη μεταβλητή δείκτη μετοχής) και $x_1=$ ανεργία, $x_2=$ πληθωρισμός (ανεξάρτητες μεταβλητές).

Στο υπόδειγμα αυτό μελετήσαμε το χρονικό διάστημα από τον Ιανουάριο του 2008 μέχρι και τον Δεκέμβριο του 2016 και η συχνότητα των δεδομένων είναι μηνιαία για κάθε τράπεζα ξεχωριστά.

ALPHA BANK

ΈΞΟΔΟΣ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΟΣ								
Στατιστικά παλινδρόμησης								
Πολλαπλό R	0,827129							
R Τετράγωνο	0,684143							
Προσαρμοσμένο R Τετράγωνο	0,678127							
Τυπικό σφάλμα	51,30649							
Μέγεθος δείγματος	108							
ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΗΣ								
	βαθμοί ελευθερίας	SS	MS	F	μαντικότητα F			
Παλινδρόμηση	2	598674,4	299337,2	113,7146	5,29E-27			
Υπόλοιπο	105	276397,4	2632,356					
Σύνολο	107	875071,8						
	Συντελεστής	τυπικό σφάλμα	t	τιμή-P	κτώτερο 95%	ηλότερο 95%	κτώτερο 95%	ηλότερο 95,0%
Τεταγμένη επί την αρχή	826,8093	207,197	3,99045	0,000122	415,9759	1237,643	415,9759	1237,643
ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ	-5,69595	2,132624	-2,67087	0,00877	-9,92455	-1,46735	-9,92455	-1,46735
ΑΝΕΡΓΙΑ	-0,16274	0,023755	-6,85097	5,15E-10	-0,20984	-0,11564	-0,20984	-0,11564

Σκοπός της πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης είναι να εξεταστεί η σχέση μεταξύ της εξαρτημένης μεταβλητής Y και των k ανεξάρτητων μεταβλητών $X_1, X_2, \dots, X_k$. Το συγκεκριμένο υπόδειγμα που μελετάμε υποθέτουμε ότι έχει την εξής μορφή: $Y = \beta_0 + \beta_1 X_1 + \beta_2 X_2 + \dots + \beta_k X_k + \epsilon$

Το πολλαπλό R ή r ή αλλιώς συντελεστής συσχέτισης του Pearson μπορεί να πάρει τιμές μεταξύ του -1 και του 1 δηλαδή $-1 \leq r \leq 1$. Αυτό που προκύπτει είναι ότι υπάρχει θετική σχέση όταν η τιμή του r βρίσκεται μεταξύ του 0 και 1 και αντίστοιχα υπάρχει αρνητική σχέση όταν η τιμή βρίσκεται μεταξύ του -1 και 0 . Επίσης μας δείχνει την σχέση των μεταβλητών X και Y . Στο συγκεκριμένο παράδειγμα της Alpha Bank ο συντελεστής συσχέτισης r είναι $0,827129$ το οποίο μας δείχνει ότι υπάρχει θετική σχέση.

Από τα στατιστικά παλινδρόμησης αυτό που μας ενδιαφέρει είναι ο συντελεστής προσδιορισμού R^2 . Οι τιμές που παίρνει το R^2 είναι από 0 έως 1 . Όσο η τιμή πλησιάζει προς τη μονάδα τόσο καλύτερη είναι η παλινδρόμηση. Στην περίπτωση της Alpha Bank το R^2 ισούται με $0,684143$ ή 68% συνεπώς μπορούμε να διαπιστώσουμε ότι το αποτέλεσμα είναι αρκετά ικανοποιητικό.

Στον πίνακα των συντελεστών μας ενδιαφέρει ιδιαίτερα η τιμή-P. Αν είναι μεγαλύτερη από το $0,05$ τότε η μεταβλητή δεν είναι στατιστικά σημαντική ενώ αν είναι μικρότερη από το $0,05$ τότε η μεταβλητή είναι στατιστικά σημαντική. Παρατηρούμε από τα αποτελέσματα της παλινδρόμησης ότι η τιμή-P($0,000$) ως προς την τιμή δείκτη είναι στατιστικά σημαντική αφού είναι μικρότερη του $0,05$ και το ίδιο ισχύει για τις τιμές του πληθωρισμού και της ανεργίας. Ωστόσο μας ενδιαφέρουν

περισσότερο να εξετάσουμε την στατιστική σημαντικότητα των μεταβλητών του πληθωρισμού και της ανεργίας.

Η πιθανότητα του F-test είναι πάντα $<0,05$, οπότε απορρίπτουμε την υπόθεση, οπότε τα εμπειρικά αποτελέσματα δείχνουν ότι οι συντελεστές των ερμηνευτικών μεταβλητών (ανεργία, πληθωρισμός) δεν είναι μηδέν. Άρα το υπόδειγμα (με εξαρτημένη μεταβλητή τον δείκτη μετοχών) έχει καλή προβλεπτική ικανότητα (με ανεξάρτητες μεταβλητές την ανεργία και τον πληθωρισμό) για την Τράπεζα Alpha Bank.

Τα εμπειρικά αποτελέσματα δείχνουν ότι η αύξηση της ανεργίας και του πληθωρισμού οδήγησαν στη μείωση τιμών του χρηματιστηρίου.

EUROBANK

ΈΞΟΔΟΣ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΟΣ									
<i>Στατιστικά παλινδρόμησης</i>									
Πολλαπλό R	0,861122								
R Τετράγωνο	0,741532								
Προσαρμοσμένο R	0,736608								
Τυπικό σφάλμα	2554,299								
Μέγεθος δείγματος	108								
ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΗΣ									
	<i>βαθμοί ελευθε</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>μαντικότητα F</i>				
Παλινδρόμηση	2	1,97E+09	9,83E+08	150,6196	1,42E-31				
Υπόλοιπο	105	6,85E+08	6524443						
Σύνολο	107	2,65E+09							
	<i>Συντελεστή</i>	<i>επί</i>	<i>σφάλμα</i>	<i>t</i>	<i>τιμή-P</i>	<i>κτώτερο 95</i>	<i>ηλότερο 95</i>	<i>κτώτερο 95</i>	<i>ηλότερο 95,0%</i>
Τεταγμένη επί την ο	41166,54	10315,32	3,990814	0,000122	20713,16	61619,92	20713,16	61619,92	
ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ	-269,908	106,1729	-2,54215	0,012477	-480,429	-59,3867	-480,429	-59,3867	
ΑΝΕΡΓΙΑ	-9,88772	1,182623	-8,36084	2,81E-13	-12,2326	-7,5428	-12,2326	-7,5428	

Ο συντελεστής συσχέτισης r στην περίπτωση της EUROBANK είναι 0,861122 ο οποίος βρίσκεται πολύ κοντά στη μονάδα και έχει θετική σχέση.

Το R^2 ισούται με 0,741532 το οποίο μας δείχνει ότι ο συντελεστής προσδιορισμού πλησιάζει αρκετά τη μονάδα και το αποτέλεσμα που μας εμφανίζει είναι αρκετά ικανοποιητικό.

Η τιμή-P(0,000) ως προς την τιμή δείκτη είναι μικρότερη από το 0,05 οπότε είναι στατιστικά σημαντική. Το ίδιο ισχύει και για τις τιμές του πληθωρισμού και της ανεργίας.

Η πιθανότητα του F-test είναι πάντα <0,05, οπότε απορρίπτουμε την υπόθεση, οπότε τα εμπειρικά αποτελέσματα δείχνουν ότι οι συντελεστές των ερμηνευτικών μεταβλητών (ανεργία, πληθωρισμός) δεν είναι μηδέν. Άρα το υπόδειγμα (με εξαρτημένη μεταβλητή τον δείκτη μετοχών) έχει καλή προβλεπτική ικανότητα (με ανεξάρτητες μεταβλητές την ανεργία και τον πληθωρισμό) για την Τράπεζα EUROBANK.

Τα εμπειρικά αποτελέσματα δείχνουν ότι η αύξηση της ανεργίας και του πληθωρισμού οδήγησαν στη μείωση τιμών του χρηματιστηρίου.

ΤΡΑΠΕΖΑ ΠΕΙΡΑΙΩΣ

ΈΞΟΔΟΣ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΟΣ								
Στατιστικά παλινδρόμησης								
Πολλαπλό R	0,841811							
R Τετράγωνο	0,708645							
Προσαρμοσμένο	0,703096							
Τυπικό σφάλμα	27943,33							
Μέγεθος δείγμα	108							
ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΗΣ								
	<i>βαθμοί ελευθε</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>μαντικότητα F</i>			
Παλινδρόμηση	2	1,99E+11	9,97E+10	127,6927	7,62E-29			
Υπόλοιπο	105	8,2E+10	7,81E+08					
Σύνολο	107	2,81E+11						
	<i>Συντελεστή</i>	<i>επί</i>	<i>επί</i>	<i>t</i>	<i>τιμή-P</i>	<i>κτώτερο 95%</i>	<i>ηλότερο 95%</i>	<i>κτώτερο 95%</i>
Τεταγμένη επί	541809,5	112846,8	4,801283	5,25E-06	318055,1	765563,9	318055,1	765563,9
ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ	-4058,9	1161,503	-3,49453	0,000697	-6361,95	-1755,86	-6361,95	-1755,86
ΑΝΕΡΓΙΑ	-86,0316	12,93758	-6,64974	1,35E-09	-111,684	-60,3787	-111,684	-60,3787

Ο συντελεστής συσχέτισης r όσον αφορά την Τράπεζα Πειραιώς ισούται με 0,841811 ο οποίος όπως και στην προηγούμενη περίπτωση έχει θετική σχέση και τείνει κοντά στη μονάδα.

Ο συντελεστής προσδιορισμού R^2 ισούται με 0,708645 ο οποίος όπως και στις προηγούμενες δύο περιπτώσεις όσο περισσότερο πλησιάζει τη μονάδα τόσο πιο ικανοποιητικό είναι το αποτέλεσμα.

Η τιμή-P(0,000) ως προς την τιμή δείκτη είναι μικρότερη από το 0,05 οπότε είναι στατιστικά σημαντική. Το ίδιο ισχύει και για τις τιμές του πληθωρισμού και της ανεργίας.

Η πιθανότητα του F-test είναι πάντα $<0,05$, οπότε απορρίπτουμε την υπόθεση, οπότε τα εμπειρικά αποτελέσματα δείχνουν ότι οι συντελεστές των ερμηνευτικών μεταβλητών (ανεργία, πληθωρισμός) δεν είναι μηδέν. Άρα το υπόδειγμα (με εξαρτημένη μεταβλητή τον δείκτη μετοχών) έχει καλή προβλεπτική ικανότητα (με ανεξάρτητες μεταβλητές την ανεργία και τον πληθωρισμό) για την Τράπεζα Πειραιώς.

Τα εμπειρικά αποτελέσματα δείχνουν ότι η αύξηση της ανεργίας και του πληθωρισμού οδήγησαν στη μείωση τιμών του χρηματιστηρίου.

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

ΈΞΟΔΟΣ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΟΣ									
Στατιστικά παλινδρόμησης									
Πολλαπλό R	0,893938								
R Τετράγωνο	0,799125								
Προσαρμοσμένο	0,795299								
Τυπικό σφάλμα	272,8721								
Μέγεθος δείγμα	108								
ΑΝΑΛΥΣΗ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΗΣ									
	<i>βαθμοί ελευθε</i>	<i>SS</i>	<i>MS</i>	<i>F</i>	<i>μαντικότητα F</i>				
Παλινδρόμηση	2	31102620	15551310	208,8568	2,53E-37				
Υπόλοιπο	105	7818215	74459,19						
Σύνολο	107	38920835							
	<i>Συντελεστή</i>	<i>επικ</i>	<i>σφάλμ</i>	<i>t</i>	<i>τιμή-P</i>	<i>κτώτερο 95%</i>	<i>ηλότερο 95%</i>	<i>κτώτερο 95%</i>	<i>ηλότερο 95,0%</i>
Τεταγμένη επί τι	4980,879	1101,971	4,519972	1,63E-05	2795,874	7165,885	2795,874	7165,885	
ΠΛΗΘΩΡΙΣΜΟΣ	-31,6227	11,3423	-2,78803	0,006296	-54,1124	-9,13302	-54,1124	-9,13302	
ΑΝΕΡΓΙΑ	-1,26677	0,126338	-10,0268	5,34E-17	-1,51727	-1,01626	-1,51727	-1,01626	

Στην περίπτωση της Εθνικής Τράπεζας ο συντελεστής συσχέτισης r σε σχέση με τις προηγούμενες τράπεζες είναι πολύ ικανοποιητικός αφού ισούται με 0,893938 πλησιάζοντας πολύ τη μονάδα με αποτέλεσμα να υπάρχει θετική σχέση.

Ο συντελεστής προσδιορισμού R^2 ισούται με 0,799125 ο οποίος είναι πολύ ικανοποιητικός αφού κυμαίνεται κοντά στη μονάδα.

Η τιμή- $P(0,000)$ ως προς την τιμή δείκτη είναι μικρότερη από το 0,05 οπότε είναι στατιστικά σημαντική. Το ίδιο ισχύει και για τις τιμές του πληθωρισμού και της ανεργίας.

Η πιθανότητα του F-test είναι πάντα $<0,05$, οπότε απορρίπτουμε την υπόθεση, οπότε τα εμπειρικά αποτελέσματα δείχνουν ότι οι συντελεστές των ερμηνευτικών μεταβλητών (ανεργία, πληθωρισμός) δεν είναι μηδέν. Άρα το υπόδειγμα (με εξαρτημένη μεταβλητή τον δείκτη μετοχών) έχει καλή προβλεπτική ικανότητα (με ανεξάρτητες μεταβλητές την ανεργία και τον πληθωρισμό) για την Εθνική Τράπεζα.

Τα εμπειρικά αποτελέσματα δείχνουν ότι η αύξηση της ανεργίας και του πληθωρισμού οδήγησαν στη μείωση τιμών του χρηματιστηρίου.

Αρκετοί οικονομολόγοι έχουν προσπαθήσει να εξηγήσουν τη σχέση μεταξύ των χρηματιστηριακών δεικτών και του πληθωρισμού. Ο πληθωρισμός σχετίζεται με το επίπεδο των τιμών μιας οικονομίας σε μια χρονική περίοδο. Σύμφωνα με τη θεωρία που έχει αναπτυχθεί, ο πληθωρισμός σε μια οικονομία μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες λόγω της μείωσης της αγοραστικής δύναμης των εισοδημάτων, της μείωσης της ανταγωνιστικότητας καθώς επίσης ενισχύονται οι εισαγωγές της χώρας. Επίσης αρνητική σχέση μπορεί να είναι και η σχέση μεταξύ των ονομαστικών επιτοκίων και χρηματιστηριακών δεικτών, αφού μια αύξηση των ονομαστικών επιτοκίων μπορεί να αυξήσει το προεξοφλητικό επιτόκιο αλλά να επηρεάσει αρνητικά την αξία της μετοχής. Αυτό θα οδηγήσει τους επενδυτές να βρουν άλλες μορφές επένδυσης όπως είναι οι τράπεζες, παρόλο που στο χαρτοφυλάκιο τους υπάρχουν ήδη μετοχές.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ανάλυση που προηγήθηκε έχει ως αποτέλεσμα την εξαγωγή πολλαπλών και χρήσιμων συμπερασμάτων. Πιο συγκεκριμένα, γίνεται πλέον αντιληπτό πως η θεωρία της οικονομικής κρίσης δεν είναι ενιαία, αλλά αντιθέτως διαχωρίζεται σε τρεις κατηγορίες, μία για κάθε σχολή οικονομολόγων.

Οι συνέπειες που έχει μια οικονομική κρίση είναι πολλές όπως το υψηλό ποσοστό ανεργίας, οι μαζικές απολύσεις ή τα χαμηλά δημόσια έσοδα. Όπως αναφέραμε και πιο πάνω η ύφεση του 1929 επέφερε πολλά προβλήματα στην Αμερική με το σημαντικότερο από όλα η ανεργία και ταυτόχρονα η μείωση της αξίας των μετοχών της Γουόλ Στρίτ.

Η τιτλοποίηση που δημιουργήθηκε από τις τράπεζες των ΗΠΑ έδωσε την δυνατότητα στους τραπεζίτες τη χορήγηση δανείων και συγχρόνως την πώληση τους σε επενδυτές χωρίς να γνωρίζουν εάν είναι αξιόπιστοι. Το «σκάσιμο της φούσκας» ένα φαινόμενο το οποίο είχε πρωτοεμφανιστεί στις αρχές του 2000 ήταν η αιτία ώστε η αγορά των ακινήτων με τα χαμηλά επιτόκια να είναι ένα γεγονός πολύ συχνό. Όμως η μη πληρωμή των δανείων επέφερε τα λεγόμενα CDOs με αποτέλεσμα το επιτόκιο να αυξηθεί σημαντικά και όλο αυτό να οδηγήσει στη χρεοκοπία των τραπεζών. Τελικά για να σωθεί η όλη κατάσταση οι τράπεζες της Αμερικής αποφάσισαν να δανειστούν χρήματα από χώρες με υψηλή αποταμίευση και να δανείσουν χρήματα σε αδύναμες χώρες όπως η Ελλάδα. Το αποτέλεσμα ήταν να επιβαρυνθούν οι φορολογούμενοι οικονομικά και η κρίση αντί να υποχωρεί άρχισε να ανακυκλώνεται.

Η Ελλάδα αντιμετώπισε πολλά προβλήματα λόγω της κρίσης. Με τη συμφωνία που έγινε για χορήγηση δανείου ύψους 120 δις. € το πρόβλημα έγινε ολοένα και μεγαλύτερο αφού το δημόσιο χρέος επιβάρυνε τους πολίτες της Ελλάδας. Οι τιμές των εμπορευμάτων και των καυσίμων αυξήθηκαν με αποτέλεσμα η Ελλάδα να «αγγίξει» τη χρεοκοπία. Τα προβλήματα όμως δεν ήταν μόνο αυτά αλλά και επίσης ένας συνδυασμός εθνικών και διεθνών συμφερόντων. Το αποτέλεσμα που προέκυψε ήταν ότι υπήρχε έλλειψη ρευστότητας, η ανεργία και ο πληθωρισμός συνεχώς αυξάνονταν και υπήρχε αδυναμία πρόσληψης ανθρωπίνου δυναμικού, ειδικά στους νέους στην αγορά εργασίας.

Όσο αφορά την οικονομική κρίση συμπεραίνουμε πως τα αποτελέσματά της είναι αρνητικά σε όλους τους κλάδους της οικονομίας. Ιδιαίτερα στον κλάδο των τραπεζών, η οικονομική κρίση επέφερε πολλαπλές ανακατατάξεις, με αποτέλεσμα το μέγεθος των περισσότερων τραπεζικών ιδρυμάτων της χώρας να μειωθεί, γεγονός που οδήγησε σε συγχωνεύσεις μεταξύ των τραπεζών.

Στη συνέχεια, από το δεύτερο μέρος της εργασίας που αφορά τον τραπεζικό κλάδο η Εθνική Τράπεζα, η Τράπεζα Πειραιώς, η Alpha Bank και η EUROBANK μέσα από τους κυριότερους αριθμοδείκτες που εξετάσουμε, συμπεράναμε ότι, ο δείκτης ROE για την Εθνική Τράπεζα παρουσίασε πολλές διακυμάνσεις οι οποίες είχαν πτωτική τάση κατά τη διάρκεια των ετών. Το ίδιο ισχύει και για την Alpha Bank όπου είχε επίσης πτωτική πορεία αλλά και για την EUROBANK. Για την Τράπεζα Πειραιώς ο δείκτης είχε πτωτική τάση μόνο κατά τη διάρκεια των ετών 2014-2016.

Ο δείκτης καθαρά κέρδη προ φόρων/(χορηγήσεις+καταθέσεις) για την Εθνική Τράπεζα είχαν σημαντική μείωση από το 2011-2015 με αρνητικές τιμές δείχνοντας ταυτόχρονα τις ζημίες που είχε η τράπεζα εκείνα τα έτη. Το ίδιο συμβαίνει και με την Alpha Bank, την Τράπεζα Πειραιώς και την EUROBANK.

Ο δείκτης σύνολο ιδίων κεφαλαίων/ενεργητικό παρουσιάζει διάφορες διακυμάνσεις κατά τη διάρκεια των ετών αρχικά αρνητικές και έπειτα θετικές. Για την Alpha Bank ο δείκτης αυτός κατά τη διάρκεια του 2011 και 2012 παρουσίασε μια απότομη πτώση

λόγω της μείωσης των ιδίων κεφαλαίων όμως από το 2013 και έπειτα είχε σταθερή ανοδική τάση. Για την EUROBANK ο δείκτης είχε αρνητικές τιμές από το 2010-2012 και έπειτα εμφάνισε ανοδική πορεία ενώ για την Τράπεζα Πειραιώς ο δείκτης είχε μια συνεχώς αυξανόμενη πορεία.

Στη συνέχεια είδαμε τις μηνιαίες τιμές δείκτη για κάθε τράπεζα ξεχωριστά από το 2008 έως και το 2016 καθώς και τις τιμές της ανεργίας, του ΑΕΠ και του πληθωρισμού. Το συμπέρασμα που προέκυψε ήταν οι τιμές δείκτη παρουσίασαν σταθερή καθοδική πορεία σε όλη τη διάρκεια των ετών. Ο μέσος όρος ποσοστού ανεργίας αυξήθηκε σημαντικά το 2013 στο 27,5% σε σύγκριση με το 2008 όπου ο μέσος όρος κυμαινόταν στο 7,8%, δηλαδή αυξήθηκε κατά 71,6%. Οι τιμές του ΑΕΠ είχαν διακυμάνσεις καθώς και εκείνες είχαν μια σταθερή καθοδική πορεία λόγω των χαμηλών μισθών, των αυξημένων τόκων καθώς και λόγω της ιδιωτικής κατανάλωσης.

Ο πληθωρισμός κατά τη διάρκεια των ετών 2008-2016 είχε αρχικά ανοδική (μέχρι και το 2011) και έπειτα καθοδική πορεία (αποπληθωρισμός). Βασικό μέγεθος του πληθωρισμού είναι η ανεργία. Οι επιπτώσεις του πληθωρισμού είναι η απασχόληση, οι πραγματικοί μισθοί και συντάξεις, οι αποταμιεύσεις, οι επενδύσεις. Σε μία οικονομία το ιδανικό θα ήταν να υπάρχει μηδενικός πληθωρισμός και μηδενική ανεργία. Όμως μία μείωση της ανεργίας θα επιφέρει αύξηση του πληθωρισμού και μία αύξηση του πληθωρισμού θα επιφέρει μείωση της ανεργίας.

Τέλος με βάση το υπόδειγμα της πολλαπλής γραμμικής παλινδρόμησης το οποίο μελετήσαμε για να εξετάσουμε τη σχέση μεταξύ της εξαρτημένης μεταβλητής και των ανεξάρτητων μεταβλητών, καθώς και αν υπάρχει αρνητική συσχέτιση ή θετική. Η πιθανότητα του F-test είναι πάντα $<0,05$, οπότε απορρίπτουμε την υπόθεση ότι $x=y=0$, δηλαδή τα αποτελέσματα δείχνουν ότι οι συντελεστές των ερμηνευτικών μεταβλητών (ανεργία, πληθωρισμός) δεν είναι μηδέν. Άρα το υπόδειγμα (με εξαρτημένη μεταβλητή τον δείκτη μετοχών) έχει καλή προβλεπτική ικανότητα (με ανεξάρτητες μεταβλητές την ανεργία και τον πληθωρισμό). Υπήρξε όμως και αρνητική συσχέτιση μεταξύ των ανεξάρτητων μεταβλητών και της εξαρτημένης μεταβλητής δηλαδή όταν μειωνόταν η ανεργία αυξανόταν η τιμή του δείκτη και όταν μειωνόταν ο πληθωρισμός αυξανόταν η τιμή του δείκτη. Τα εμπειρικά αποτελέσματα δείχνουν ότι η αύξηση της ανεργίας και του πληθωρισμού οδήγησαν στη μείωση των τιμών του χρηματιστηρίου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- George Soros (2008): *Η οικονομική κρίση του 2008 και η σημασία της*, Εκδόσεις Α. Α. Λιβάνη
- Harry S. Dent JN (2009): *Η μεγάλη ύφεση*, Εκδόσεις Α. Α. Λιβάνη
- Νίκος Βρετός και Γιάννης Στουρνάρας (2009): *Η Ελληνική Οικονομία σε αναζήτηση στρατηγικής, Άξονες και δράσεις μίας μεταρρυθμιστικής πολιτικής*, Σεπτέμβριος 2009
- Νεγρεπόντη-Δεληβάνη Μαρία (2010): *Η φονική κρίση και η Ελληνική Τραγωδία*, Εκδόσεις Α. Α. Λιβάνη
- ΙΝΕ-ΓΣΕΕ, *Η ελληνική οικονομία και η απασχόληση*, Ετήσια Έκθεση, Αθήνα 2008
- Σταύρος Τομπάζος (2010): *Φυγόκεντροι καιροί: Η παγκόσμια οικονομική κρίση 2007, 2008, 2009*, Εκδόσεις Παπαζήση
- Krugman P. (2009): *Η κρίση του 2008 και η επιστροφή των οικονομικών της ύφεσης*, Εκδόσεις Καστανιώτη
- Παναγιώτης Χρ. Αγγελόπουλος (2013): *Τράπεζες και χρηματοπιστωτικό σύστημα*, Εκδόσεις Αθ. Σταμούλη
- Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ: *Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα και την Ευρώπη το 2011*
- Γιάννης Παπαδογιάννης (2013): *Το άδοξο τέλος*, Εκδόσεις Παπαδόπουλος
- Βλάχου Ανδριάννα, Θεοχαράκης Νίκος, Μυλωνάκης Δημήτρης (2013): *Οικονομική κρίση και Ελλάδα*, Εκδόσεις GUTENBERG
- Mandelbrot B. Benoit, Hudson L. Richard (2006): *Ο πίνακας του χάους: Γιατί καταρρέουν οι αγορές*; Εκδόσεις Π. Τραυλός.
- Paul Krugman, Robin Wells (2009): *Μακροοικονομική*, Εκδόσεις Επίκεντρο
- Ιωάννης Χαλκιάς (2010): *Στατιστική: Μέθοδοι Ανάλυσης για επιχειρηματικές αποφάσεις*, Εκδόσεις Rosili
- Δρ Φλώρος Χ. (2016): *Σχέση μεταξύ τιμών χρηματιστηριακών δεικτών και μακροοικονομικών δεδομένων. Ειδικά θέματα χρηματοοικονομικής διοίκησης*. ΤΕΙ ΚΡΗΤΗΣ, Σχολή Διοίκησης και Οικονομίας, Τμήμα Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Allen F., Gale D. (2007): *Understanding financial crises*, Oxford University Press, USA.
- Lawrence H. Summers (2000): *International Financial Crises: Causes, Prevention, and Cures*, *the American Economic Review*.
- Christopoulos, A. and Ntokas, I. (2012): *Issues of Banking and Financial Theory*, Kritiki Editions, Athens (in Greek).
- Dash, M. and Das, A. (2009): *A CAMELS Analysis of the Indian Banking Industry*. Available online at: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1666900
- Halkos, G. and Salamouris, D. (2004): 'Efficiency measurement of the Greek commercial banks with the use of financial ratios: a data envelopment analysis approach', *Management Accounting Research*, Vol. 2, pp.201–224
- Ifeacho, C. and Ngalawa, H. (2014): 'Performance of the South African banking sector since 1994', *Journal of Applied Business Research*, Vol. 30, No. 4, pp.1183–1196.
- Kosmidou, K. and Zopounidis, C. (2008): 'Measurement of bank performance in Greece', *South Eastern Europe Journal of Economics*, Vol. 1, pp.79–95
- Kouser, R. and Saba, I. (2012): 'Gauging the financial performance of the banking sector using CAMEL model: comparison of conventional, mixed and pure Islamic banks in Pakistan', *International Research Journal of Finance and Economics*, Vol. 82.
- Kumpirai, M. and Webb, R. (2010): 'A financial ratio analysis of commercial bank performance in South Africa', *African Review of Economics and Finance*, Vol. 2, No. 1.
- Ogege, S., Williams, H. and Emerah, A. (2012): 'An empirical analysis of capital adequacy in the banking sub-sector of the Nigeria economy', *International Journal of Economics and Finance*, Vol. 4, No. 5, p.208.
- Oladele, P. and Sulaimon, A. (2012): 'Determinants of bank performance in Nigeria', *International Journal of Business and Management Tomorrow*, Vol. 2, No. 2.

- Oladejo, M. and Oladipupo, A. (2011): '*Capital regulation and the performance of the Nigerian banks: need for review*', Journal of Emerging Trends in Economics and Management Sciences, Vol. 2, No. 3, pp.215–224.
- Pasiouras, F. (2008): '*Estimating the technical and scale efficiency of Greek Commercial banks: the impact of credit risk, off-balance sheet activities, and international operations*', Research in International Business and Finance, Vol. 22, pp.301–318.
- Reztis, A. (2006): '*Productivity growth in the Greek banking industry: a non-parametric approach*', Journal of Applied Economics, Vol. 9, No. 1, pp.119–138.
- Said, R. and Tumin, M. (2011): '*Performance and financial ratios of commercial banks in Malaysia and China*', International Review of Business Research Papers, Vol. 7, No. 2, pp.157–169.
- Sangmi, M. and Nazir, T. (2010): '*Analyzing financial performance of commercial banks in India: application of CAMEL model*', Pakistan Journal of Commerce and Social Sciences, Vol. 4, No. 1, pp.40–55.
- Schiniotakis, N. (2012): '*Profitability factors and efficiency of Greek banks*', EuroMed Journal of Business, Vol. 7, No. 2, pp.185–200.
- Siriopoulos, C. and Tziogkidis, P. (2010): '*How do Greek banking institutions react after significant events? – A DEA approach*', Omega, Vol. 5, pp.294–308.
- Sufian, F. and Habibullah, M. (2010): '*Does economic freedom foster banks' performance? Panel evidence from Malaysia*', Journal of Contemporary Accounting & Economics, Vol. 6, pp.77–91.
- Tsionas, E.G., Lolos, S.E.G. and Christopoulos, D.K. (2003): '*The performance of the Greek banking system in view of the EMU: results from a non-parametric approach*', Econ. Model., Vol. 20, pp.571–592
- Varias, A. and Sofianopoulou, S. (2012): '*Efficiency evaluation of Greek commercial banks using data envelopment analysis*', Lectures Notes in Management Science, Vol. 4, pp.254–261.
- Vasiliou, D. and Iriotis, N. (2008): '*Financial Management, Theory and Practice*', Rosili Editions, Athens (in Greek).

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ

- <http://www.alpha.gr/page/>
- <https://www.nbg.gr/>
- <https://www.eurobank.gr/el/retail>
- <https://www.piraeusbank.gr/el/idiwtes>
- kathimerini.gr
- tovima.gr
- <https://www.reader.gr/oikonomia/xeiroteri-apo-krah-toy-1929-i-krisi-oi-tragikes-synepeies-stin-ellada>
- <https://ellinismossouidias.wordpress.com/2010/04/28/ιστορικη-αναδρομη-τησ-οικονομικησ-κρ/>
- <http://www.rnews.gr/el/news.php?n=854>
- <https://www.hba.gr/>
- <http://www.statistics.gr/>
- <https://www.euretirio.com/plithorismos/>